

REVISTA CULTURII MOZAIIC

APARE BILUNAR

ADMINISTRAȚIA: str. Sf. Vineri nr. 9, telefon 615 50 90 REDACȚIA: București, str. Popă Rusu nr. 24, telefon 611 80 80

Anul XXXVIII

Nr. 763

Iulie (II)

AV 5753

12 pagini 40 lei

DREPTUL EVREILOR ROMÂNI la despăgubiri din Germania

Memorialul a fost trimis domnilor: **Edgar Bronfman** — președintele Congresului Mondial Evreiesc; **Yitzhak Artzi**, vicepreședinte al Asociației de prietenie Israel—România; **Moshe Nativ** — director general al Agenției Evreiești; **Simha Dinitz** — președinte al Agenției Evreiești; **Kagan Saul** și **I. Zanbar** — membri ai organizației „Claims Conference”; **Rabnul Israel Miller**, vicepreședinte executiv al Comitetului Mondial Evreiesc pentru despăgubiri.

Circa 7—10% dintre cei 14.000 de evrei care trăiesc în România sunt supraviețuitorii al Holocaustului. Războiul l-au făcut prin câmpuri de concentrare, lagăre, ghetouri și lagăre pentru deținuți politici (Tg.-Jiu, Vapniara). Printre ei sunt puțini supraviețuitori ai Trenului morții, iar o parte din ei, originari din Transilvania de Nord (afițat atunci pe teritoriul maghiar și realăturat apoi României) au fost deportați atunci de către guvernul maghiar la Auschwitz.

Conform politicii R.F. Germania, din motive politice, guvernul german nu era interesat să introducă valută în țările comuniste de după război, iar din acest motiv, nici evreii din țările comuniste nu au primit despăgubiri sau rente din R.F. Germania.

După Revoluția din 1989, comunismul român a dispărut și orientarea politică a României s-a schimbat în mod radical. România este condusă de un guvern democrat, ales prin alegeri libere. Acest guvern s-a integrat în politica internațională sprijinind țările occidentale în situații de criză, ca: războiul din Golf, embargoul impus asupra Iugoslaviei, votări la O.N.U. etc. Cu toate acestea, supraviețuitorii evrei ai Holocaustului, rezidenți ai României, nu au primit nici un cent ca despăgubiri.

În ultimul an, a fost semnat, între „Claims Conference” și guvernul german, un nou contract, în urma căruia s-a format o comisie, care va dispune darea de rente (după controale individuale) acelor supraviețuitori ai Holocaustului care și azi duc cu ei urmele nefaste ale chinurilor prin care au trecut în lagăre și ghetouri.

Conform acordului, vor avea dreptul la aceste rente acele persoane care nu au primit nimic sau cei care au primit prea puțin. Definiția „prea puțin” include și pe aceia care au primit o sumă globală de 5 000 DM.

Menționăm că, dintre aceste persoane, unele au ajuns în Israel sau în state apusene, iar unele provin din fostele republici ale Uniunii Sovietice și au dreptul la aceste despăgubiri.

Cu toate că unii supraviețuitori ai Holocaustului care trăiesc în România se încadrează și ei pe deplin în aceleași criterii ca aceia care au plecat în Israel sau în Occident, ei nu au dreptul la despăgubiri.

Considerăm injustă și absurdă decizia prin care aceeași categorie de oameni care au trecut și au suferit împreună ororile Holocaustului și care au rămas cu rani adânci, fizice și psihice, să fie selecționată în două categorii („selecția” este un cuvânt care produce o tristă rezonanță în sufletul fiecărui evreu).

Dacă acești bătrâni evrei români ar pleca în Occident (este vorba de aceiași oameni!!!), ar avea dreptul la aceste rente în mod aproape automat, în afara ajutoarelor sociale pe care le-ar putea primi de la statele respective.

Natural că sosirea lor acolo, la vârste atât de înaintate și fiind bolnavi, va crea o mare problemă pentru statele respective și o serie întreagă de traume fizice și psihice de adaptare pentru dânșii.

Rămânând însă în România, cu niște pensii aproape infime și din care se prea poate trăi, acești bătrâni bolnavi sunt constrânși la o viață de mizerie. Deci, o anumită rentă primită ca o despăgubire parțială a ororilor prin care au trecut le va îmbunătăți în mod substanțial nivelul de trai.

DR. MOSES ROSEN

Șef Rabinul Culturii Mozaic
Președintele Federației Comunităților
Evreiești din România

ING. TH. BLUMENFELD

secretar genera!

Continuare în pag. 5

Visita ministrului Industriilor și comerțului al Statului Israel

Luni, 19 Iulie 1993, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Culturii Mozaic și președintele Federației Comunităților Evreiești din România, a primit vizita Excelenței Sale domnului Micha Harish, ministrul Industriilor și comerțului al Statului Israel.

Ospetele a fost însoțit de Excelența Sa dl Avshalom Megiddon, ambasadorul Statului Israel în România.

A avut loc o convorbire prietenească și cordială.

Întâlnire cu delegația Parlamentului European

La invitația Consiliului pentru Minoritățile Naționale de pe lângă Guvernul României, Eminența Sa dl Șef Rabin dr. Moses Rosen a participat la întâlnirea cu delegația Parlamentului European, ce a avut loc în ziua de 20 Iulie 1993, la Senatul României.

În cadrul expunerilor făcute de reprezentanții minorităților naționale, a luat cuvântul dl Șef Rabin dr. Moses Rosen, care a prezentat în mod succint problemele ce preocupă comunitatea evreilor din România.

Eminenței Sale dlui dr. Moses Rosen

Șef Rabin al evreilor din România — București

Eminență,

Cu mare satisfacție am citit despre hotărârea președintelui României, Ion Iliescu, de a cere demersuri energice care să conducă la interzicerea difuzării în România a cărții otrăvite „Mein Kampf”.

Cu hotărâre și perseverență, stimate domnule Șef Rabin, ați dus lupta pentru interzicerea difuzării în România a cărții ideologice a lui Hitler.

Primiți, Vă rugăm, sentimentele noastre de recunoștință și de prețuire. Să sperăm că demersul președintelui Iliescu prevestește eforturi suplimentare pentru dezrădăcinarea oricăror manifestări de rasism și antisemitism în noua Românie.

Cu respect,

YITZHAK ARTZI,

membru al conducerii Primăriei Tel Aviv

Un interviu al Eminenței Sale acordat ziarului „Libertatea”

1. EMINENȚĂ, CA UNA DIN PERSOANELE CARE, ÎN REPETATE RĂNDURI AȚI SOLICITAT PREȘEDINTELUI ION ILIESCU O LUARE DE POZITIE ÎMPOTRIVA EXTREMISMULUI ȘI ANTISEMITISMULUI. APRECIATI RECENȚUL SĂU GEST CA UN RĂSPUNS PROVOCAT ÎN BUNĂ MĂSURĂ DE INSISTENȚELE DUMNEAVOASTRĂ?

— Este adevărat că am fost printre cei dintâi, dacă nu chiar primul, care am dat alarma. Aceasta, nu numai pentru că neamul meu, evreii, am pierdut o treime din trupul poporului nostru în Holocaustul de la care n-au trecut nici cincizeci de ani și au reapărut, incredibil de îndrăznești, netulburate de nimeni, propovăduitorii unui nou Holocaust. Am făcut-o, nu numai pentru că sunt evreu, dar și pentru că sunt un devotat

și loial cetățean al României asupra căreia fascismul a coborât jale și doliu, sărăcie și robie.

FEBRUARIE 1990. Au trecut aproape trei ani de atunci. Președintele m-a primit de nenumărate ori. A luat atitudine. A dezavut xenofobia, antisemitismul, dar cuvintele Domniei Sale au răsunat în pustiu.

Fostul procuror general, după peste un an de la înaintarea reclamației penale împotriva revistei „Europa” și a lui Ilie Neacșu, ne respinge acțiunea. Cică nu are text penal. Articolul 317 din Codul Penal nu-i ajunge și „cele două ziare” devin nouă și mai multe. Când îndrăznești să-ți aperi neamul, ești decretat „antirromân” și asta o fac senatorii și deputații din Frontul guvernamental. Halimaia politică e parcă dinadins cultivată ca să nu mai poți să știi „Who is Who?”, „Cine se află, unde?” Se ajunge la cererea de „igienizare” a țării de evrei (taman ca la cuptoare), la aceea de a se confecționa săpun din trupurile noastre. Se ajunge la autorizarea tipăririi și difuzării cărții lui Hitler „Mein Kampf”. La Oradea, Arad, Tg.-Mureș și Craiova, autoritățile nu găsesc alt nume pentru străzi decât acela ale căruia porunci au trimis la moarte sute de mii de evrei bătrâni, prunci în leagăne etc. Mai este un loc pe lume în care acest nume se află trecut doar în rândul călătorilor omenirii. E muzeul guvernului Statelor Unite, numit „Muzeul Holocaustului”. Acolo, puțeli afia, cu documente și cu ordinele marelșăului, cum și în ce mod au fost arși cei 18—19.000 de evrei la Odessa. Ei bine, ce mai lipsește? O stradă Adolf Hitler la București, o nouă „igienizare”, o „soluție finală”?

Președintele Iliescu a înțeles gravitatea situației și a intervenit. Mai categoric, mai clar, mai energetic decât în trecut. „Mai bine mai târziu decât niciodată”, sună un înțelept străvechi proverb.

2. ÎN PRIVINȚA CONȚINUTULUI SCRISORILOR VĂ SATISFACE INTEGRAL DOLEANȚELE? AVEȚI OBJECȚIUNI?

— Desigur că orice cetățean onest are obiecții. De ce nu li se spune pe nume celorlalți? „România Mare” și „Europa” n-au furnizat organelor penale destule injurii, amenințări și calomnii la adresa unui cult, cel mozaic, a unei etnii, cea evreiască, care se află aici de peste șase veacuri — care,

Continuare în pag. 5

Continuare în pag. 5

9 AV TEMPLUL A ARS, DAR IUDAISMUL A FOST SALVAT PRIN CULTURĂ

Multe au fost momentele hotărâtoare în istoria poporului evreu. Un popor a cărui istorie milenară, presărată cu jefte și eșecuri, cu victorii și minuni, cu muncă perseverență, dar, mai ales, cu aspirații către mai bine, a dat întotdeauna dovadă de atașamentul său fierbinte pentru progres, știință și cultură.

Un astfel de moment, care caracterizează natura acestui popor, având, totodată, o influență hotărâtoare asupra întregii sale dezvoltări ulterioare, s-a petrecut în preajma anului 70 e.a. Erau anii unei înclăștrări crâncene între armatele belicosului imperiu roman și luptătorii pentru libertate ai pașnicei țărișoare, așezată la răsăritul Mării Mediterane — Iudeea.

Națiunile subjgate de armatele romane și care constituiau vastul imperiu roman așteptau deznodământul luptelor pe care evreii, singuri și neajutați de rimeni — așa cum de atâtea ori s-a întâmplat în cursul istoriei noastre — le purtau cu Goliatul roman.

Primul an al războiului, dus de romani cu o neasemuită cruzime, a constituit un șoc pentru ei. Eșec după eșec au suferit

armatele invadatoare în Iudeea. Însuși generalul roman Cestus Gallus, cu legiunile sale înarmate până-n dinți, care a sosit în grabă din Siria învecinată pentru a îneca în sânge apărătorii Iudeii, nu a avut mai mult succes.

În această situație, împăratul Nero a fost nevoit să apeleze la serviciile unuia dintre cei mai talentați și glorioși comandanți ai săi — generalul Vespasian —, căruia i-a încredințat legiunile de elită ale Romei.

După trei ani de lupte, Vespasian reuși să ocupe aproape toată Iudeea și să ajungă sub zidurile cetății sfinte — Ierusalim. Aici, el întâmpină o rezistență dintre cele mai înverșunate. Toate mijloacele folosite de armatele romane pentru a cuceri Orașul Sfânt s-au dovedit zadarnice. Atunci, Vespasian hotără să supună cetatea unui asediu prelungit, sperând că, prin condamnarea apărătorilor Ierusalimului și a populației sale la foamete și boli, va izbucni să le înfrângă rezistența.

Cei mai înverșunați și intransigenți apărători ai cetății, decizi să moară până la ultimul om, erau zelotii.

În acele momente de un tragism fără seamăn, când însăși existența poporului era

amenințată, apare, ca în multe alte împrejurări similare pentru evrei, figura unui mare învățat și înțelept, Rabinul filozof Iohanen ben Zakai. El este acela care a conferit iudaismului o viață nouă, un orizont și o garanție pentru supraviețuire. Rabi Iohanen ben Zakai a înțeles că o înfrângere pe câmpul de luptă, în fața unui dușman mult mai numeros și mai bine înarmat, nu înseamnă abandonarea ideii de libertate, supraviețuire și onoare. Aceasta însă, cu o condiție: păstrarea spiritualității sale. El a fost convins că înfrângerea unei școli superioare de învățatură iudaică, menită să ducă mai departe fiacărui aspirațiilor înalte ale poporului, va fi o garanție de supraviețuire a compatrioților săi, care urmau să fie dispersați în toate colțurile lumii romano-elene.

Dorința lui fierbinte era să aibă o întrevedere cu generalul asediator, pentru a-i spune această, în aparență, modestă și lipsită de importanță cerere, dar, de fapt, hotărâtoare pentru viitorul acestui popor.

Continuare în pag. 5

Continuare în pag. 5

„Fără armonie nu există supraviețuire“

— **Relația cu muzica are, pentru Dvs., un efect educativ și benefic?**
— Da, bineînțeles. O muzică frumoasă este în stare să vindece și să armonizeze multe. În această privință, ea este o oglindă a vieții, orice experiență de viață o putem face accesibilă prin muzică. Dar forța muzicii trebuie să fie transpusă în viață. Nu este suficient să stai pur și simplu liniștit și să ascuți muzică, doar ca muzician sau ca meloman. Trebuie și să transpunem muzica. Nu este de ajuns când auditorii sunt impresionați până la lacrimi, deoarece, cu toate acestea, după cinci minute pot fi iar în stare să comită ceva abominabil. Trebuie să trăim în sens muzical, altminteri influența muzicii este numai aparentă, superficială.

— **Pentru mine, una dintre cele mai frumoase relatări despre o vindecare prin muzică este cea despre David și Saul.**
— Da, este o imagine superbă care arată cum David cânta din liră pentru melancolicul rege Saul. Și Orfeu acționează în acest mod. Muzicii îi este inerentă o forță tămăduitoare. Dar muzica poate fi folosită, din păcate, în mod abuziv, în scopuri dăunătoare.

— **Nu este, deci, corect când se afirmă că muzica este singurul limbaj care nu cunoaște minciuna?**

— Acum există și muzică mincinoasă. Este această muzică de îndobitocire pe care o auzim prin magazine sau autobuze și care răsună de parcă vrei să linișțești o turmă de animale. O astfel de muzică este ca o spălare a creierului. Eu, în orice caz, doresc să ascult numai muzica pe care o aleg eu însumi sau care corespunde unei stări de spirit personale.

— **Strămoșii dvs. au fost rabini ai hasidismului est-european. Mesajul hasidic voia să învingă separarea dintre „A trăi cu Dumnezeu“ și „A trăi cu lumea“. Aceasta a condus la o unitate între religie și știință.**

— Hasidimii au încercat să-și apropie pe Dumnezeu prin muzică și dans. Această unitate, care mai era posibilă pe vremea apariției hasidismului, în zilele noastre a mai slăbit. Așa se întâmplă cu toate teoriile și viziunile: ele se îndepărtează, prin transpunerea lor în viață, de ideea inițială. Aceasta soartă au avut-o și bisericile. Și totuși, gândesc eu, religia

și știința trebuie să se stimuleze reciproc. Religia trebuie să învingă fundamentalismul, modul exagerat în care este interpretată exclusivist, ad litteram. Știința a și început să facă un pas în direcția concepției religioase despre lume. Matematicieni, astronomi, fizicieni de prestigiu sunt aceeași mult mai aproape de descifrarea veșnicilor mistere decât mulți teologi și profeți, care cad ușor în ispită năzuinței după putere.

— **Sir Yehudi, încă o întrebare. Nu este remarcabil faptul că, inițial, cuvântul talent și cuvântul bani [talant] au avut aceeași semnificație?**

CONVORBIRE CU YEHUDI MENUHIN

— Acest lucru este lesne de înțeles. Talentul este, firește, un izvor. Dar banii au ajuns să distrugă talente. Ei au devenit prea importanți. În economia modernă, banii au căpătat o valoare universală. Cum trecul nu mai este posibil, banilor, cifrelor, le revine acest rol suprainportant. Totuși, relațiile interumane nu ar trebui să depindă numai de bani. De aceea, încerc, în prezent, să înființez o societate, pe care o denumesc „Mutual Skill“. Mi-o imaginez astfel: fiecare participant se poate înscrie pe o listă cu un anumit număr de ore, pe care dorește să le pună la dispoziție din timpul său altora, indiferent dacă vrea să dea lecții de latină, să

repare acoperișuri sau să se joace cu copiii. Dacă dvs. ați da 100 de ore pe an, ați avea dreptul la 100 de ore de alte servicii. Astfel, ar putea deveni activă și viabilă, aproape fără bani, o cooperare între vecini, o întrautoare între semenii.

— **Ați afirmat cândva, cu privire la cultura indiană, că acolo mulți oameni nu știau nici să citească și nici să scrie, dar cu toate acestea, sau tocmai de aceea, erau înțelepți.**
— Tocmai de aceea. Când înveți să citești, trebuie să se dezvolte concomitent și forțe contrare, care îți spun cuiva ce să citească, ce este rațional și ce este irațional. Din păcate, cuvântul tipărit, prin însuși faptul că a fost tipărit, exercită deja o influență prea mare. Este ca și cum din cuvântul scris reiese o anumită magie. Analfabeții din India sunt adesea mai receptivi la adevărurile vieții, pentru că sunt pușin abătuiți de a acestea și se pot concentra mai mult asupra esenței asprei lor realități.

— **Cuvântul cheie — rațiune. Mulți caută azi îngrijorați un răspuns la întrebarea dacă omul, cu enormele sale cunoștințe teoretice, va fi în stare să-și pună pe viitor pe cei slabi într-o postură justă, deci dacă ei, ca specie, va supraviețui în generațiile viitoare. Ce răspuns aveți dvs.?**

— Cultura noastră este structurată pe o tot mai rapidă satisfacere a dorințelor maselor largi. De aici decurge pericolul de a se adopta mereu soluțiile cele mai comode, chiar dacă pentru acestea trebuie să se plătească adesea, mult timp, un preț foarte ridicat. Un exemplu în acest sens este neînțelegerea a mediului înconjurător, care-mi pricinuieste actualmente cele mai mari griji. Văd un pericol și în faptul că oamenii din țările bogate devin tot mai pasivi. Totul e luat de pe umerii individuali; pentru fiecare problemă pare că există în vremea noastră un număr mereu crescând de răspunsuri, pe care nu trebuie decât să le citești și nu să le elaborezi de sine stătător. Prin aceasta, procesul uman de maturizare este mai curând înănat. Or, numai oameni maturi și de sine stătători pot birui marile provocări ale epocii noastre. Cum am mai spus: fără armonie nu poate exista supraviețuire.

FELIZITAS VON SCHÖNBORN

Traducere și adaptare de
CLARA MARCOVICI

RĂDĂCINI IUDAICE

În cadrul unui concert de ținută dat de „Corul Bach“ din Vancouver, Canada, în asociere cu Festivalul Evreiesc de Artă, au fost interpretate lucrări ale unor mari virtuozii evrei: compozitorul, violonistul, dirijorul și pedagogul Ernst Bloch (născut la Geneva în 1880 — decedat în 1959), unul dintre corifeii muzicii contemporane internaționale și celebrul dirijor și compozitor Leonard Bernstein (născut în S.U.A. în 1918 — decedat în 1990), lucrări de inspirație iudaică, pătrunzătoare profesioni de credință.

• Ernst Bloch

Operele interpretate cu această ocazie reflectă mult zbuciumata istorie a poporului evreu, tradițiile, visurile, profetia și credințele, contopite în tensionate momente, de un puternic dramatism.

„Sufletul evreiesc mă interesează“, avea să afirme Bloch, atras, ca și Bernstein, de complexitatea istoriei poporului evreu, de sufletul lui înflăcărat, pasionat și agitat, „vibrând în întreaga Biblie“. Această istorie cuprinzătoare are reflectat-o în muzica lor înălțătoare. Nerezumându-se însă la simpla inspirație din tradiția artistică evreiască, ei au creat o muzică specifică, plină de grandoare emoțională, într-o expresie modernă.

Spicium din creația lui Bloch: **Trei poeme evreiești**, pentru orchestră — operă dedicată memoriei tatălui său —, **Simfonia Israel**, cu solo vioară, inspirată de marea sărbătoare de Iom Kipur, o operă gravă, tensionată, o privire în adâncul sufletului nostru și **Rapsodia Șomo**, pentru violoncel și orchestră, inspirată de un verset din Ecclésiast, în care a vrut „să simbulizeze sufletul evreiesc“. A compus

și lucrări pentru voce și orchestră, vioară și pian, printre care **Suita Babilon**, trei tablouri din viața hasidică. Cea mai importantă lucrare a sa rămâne însă **Avodat Hakodeș** (Serviciul Divin), pentru bariton, cor și orchestră — cântată în ebraică —, compusă în anul 1933, în plină teroare nazistă, reprezentând fragmente din rugăciunea înălțată în dimineața de Șabat. O muzică vitală, prin care trec fluidul revelațiilor, dinamismul profetilor, o creație evreiască în substanță, un act de acuzare și neutrare.

• Leonard Bernstein

În același spirit, compozițiile marelui Bernstein — abordând toate genurile muzicale — evidențiază atașamentul său puternic față de poporul evreu, față de istoria sa, care i-a revigorat operele: **Simfonia Ir-**

miah, compusă în anul 1942, **Variantaletul „Dybuk“**, creat în 1947, pe marginea operii marelui scriitor evreu An-Sky și vibranta **Simfonia Kadîș** (1963) — oratoriu pentru narator, cor și orchestră, cu atmosfera de reculegere, simbolul etern al legământului cu Atotputernicul, un credo al întoarcerii la rădăcinile identității. Pentru prima dată acest oratoriu a fost dirijat la Tel-Aviv, în 1963. Legat de Israel încă din 1947, el a dirijat aici primul său concert, iar după crearea Statului Israel a contribuit și la crearea colecției muzicale „Koussevitzky“.

În 1965, Leonard Bernstein a compus o amplă operă pentru cor și orchestră, având la bază șase psalmi biblici. O muzică plină de seninătate și calm, exprimând sinceritate emoțională, optimism, dând viață permanenței contopiri a Creatorului cu poporul Său, a muzicii și cuvântului.

Îl amintim mereu pe Bloch și pe Bernstein ca susținători ai identității evreiești, conștiințe ale umanității, credincioși rădăcinilor, căci, așa cum spunea Isaac Bashevis Singer, un adevărat artist nu-și uită poporul și, dacă o face, își prejudiciiază opera. Ei Bloch și L. Bernstein sunt o expresie a evreității noastre.

EVELIN FONEA

„TREBUIE SĂ POVESTESC“ Ceea ce n-a putut spune Anne Frank

Abia acum, după aproape 30 de ani de la apariția ediției franceze („Les Éditures Françaises Réunion“, 1965), răsoind cărțile de pe rafturile unui anticariat, am descoperit, cu totul întâmplător, contururile jurnalului intitulat: „Trebuie să povestesc“, al Mașei Rolnikas, o evreică lituaniană de 14 ani, care, împreună cu mama, sora și fratele ei, au fost ridicați într-o noapte din casa lor din Vilnius și expediți într-unul din nenumăratele lagăre ale morții cu care nazii împânziseră țările cotopte de ei.

Jurnalul Mașei Rolnikas a apărut mai întâi la Vilnius, în limba lituaniană, iar zilnic leningrădean „Steuas“ l-a publicat în rusă la începutul lui 1965. „Valoarea lui — scria Ilya Ehrenburg, în prefață — nu se datorează fanteziei autoarei, ci veridicității amănunțitei vieții într-un ghetou, ca și a tuturor suferințelor îndurate de o fetiță de 14 ani, obligată prematur să gândească în asemenea situații, să observe, să tacă“.

Bunul și curajosul profesor al Mașei Rolnikas a păstrat primul caiet al jurnalului ei, scris la începutul perioadei de teroare nazistă. Apoi, deportată fiind, Mașa a început să învețe pe dinafară ceea ce scria și și-a scris jurnalul mai târziu, după eliberare. Textul acesta a fost apreciat ca deosebit de prețios, datorită amănunțitului privind viața a zeci de mii de oameni închiși în ghetou, unii dintre ei așteptându-și resemnate moartea, alții sperând într-un miracol, alții, în fine, luptând, cum a fost aceluși Vitenberg, erou al Rezistenței.

Știm cu toții că printre acești copii fără copărire, prematur maturizați, înzestrați cu înțelepciunea bătrânilor, mulți au scris, au pictat sau au ținut jurnale în ghetouri sau în lagăre. Dar, în afară de câteva documente sfâșietoare, cum ar fi desenele copiilor din Terezin, tot ce au creat ei a pierit odată cu ei. Jurnalul Mașei reprezintă, deci, pentru mai multe motive, măruria lor și actual lor de acuzare.

În presa din diferite țări în care a fost publicat jurnalul Mașei Rolnikas, ea a fost numită Anne Frank din Vilnius. Există, într-adevăr, unele asemănări între ea și sora ei din Amsterdam, asasinată la Auschwitz. Amândouă — copile cu obraji delicați, ochi plini de vise, în care strălucesc toate aspirațiile spre frumusețe și bunățate umană. Dar jurnalul ei reflectă existențe fundamentale diferite. Una scrie într-o ascunzătoare unde domnește o atmosferă familială. Moartea e încă departe. Primăvara, freacății unei crengi trezesc speranțe, visuri. Cealaltă scrie în apropierea morții, cunoscând foamea, frigul, tortura, înconjurată de mormane de cadavre. Ea relatează cât mai simplu posibil adevărul strict, ceea ce se devenise pentru ea o lege morală.

Mașa e convinsă că va sosi o zi când cineva va citi caietele ei și va răzbuna crimele nazistilor, va sosi o zi când omnia va fi seamă chiar de măruria unui copil. Adolescența visează să se alăture partizanilor, dar, până atunci, paginile jurnalului ei, pe care trebuie să-și țină ascuns și să-și îngroape, sunt forma ei de rezistență. Mai mult, când totul ia un aspect ireal, Mașa simte nevoia să se adreseze cuiva, să descopere un suport în timp și în viață, un fel de busolă, ca să nu-și piardă echilibrul. Nu plânge, nu geme și nu se lasă năpădită de deznădejde față de ea și familia ei, decât arareori. Astfel, atunci când fratele ei, Rubin și surioara ei, Raia, sunt pe punctul de a fi uciși, când plâng și strigă: „N-am făcut nimănu rău, de ce trebuie să fim împușcați?“, Mașa se întreabă și ea: „Vom fi toți împușcați doar pentru că suntem evreii?“

Jurnalul Mașei este una din cărțile rezistenței spirituale evreiești. Ea îndură, totuși, cu deosebit curaj, loviturile, rănilor, foamea devorantă, frigurile interminabile, căci vrea cu orice preț să supraviețuiască iadului instaurat de nazii pe pământul cotopt de ei și păstrează în inimă chipul mamei și căldura căminului distrus, le păstrează ca pe un ultim sprijin, la care nu recurge decât în cele mai cumplite clipe de disperare. Își mai trage forțele și compunând versuri satirice, care evocă aspectele absurde și grotesce ale coșmarului. Căci, chiar închiși în jurările ghetoului, bătrâni și tineri se așătau de cântec, de poezie și de carte, credința în cuvântul tipărit îi inspira, îi susținea. În timp ce pe străzi făceau ravagii plutoanele de execuție, școlile și bibliotecile funcționau, formații de actori, coruri își desfășurau activitatea,

chiar și o trupă de balet a dansat până în ziua când a plecat spre Pnater, locul de execuție.

Lucrul nu trebuie să mire, căci evreii au avut dintotdeauna o înclinare pentru studiu și operele spiritului. Această trăsătură este, îndeosebi, caracteristică comunității evreiești din Lituania, a cărei tragedie ne-o zugrăvește Mașa. În 1939, această comunitate, de 250 000 de oameni, avea gazete cotidiene, 12 săptămânale literare, o rețea de școli

• Maša Rolnikas

secundară cu limbile de predare ebraică și idiș, licee, teatre, institute de cercetări, o pleiadă de savanți, critici, ziaristi și poeți de talent, fiind considerată, pe bun temei, una dintre cele mai viguroase și autentice ramuri ale iudaismului mondial.

După eliberare, Mașa a început o altă luptă, aceea a regăsirii drumului vieții. Ea s-a înapoiat la Vilnius, spre a încerca să găsească printre ruine rămășițe ale obștii coreligionarilor ei. Chipurile celor dispăruți o obsedează: „M-am dus în pelerinaj în orașul meu natal, Tiraga — scrie ea, în 1946. Totul e în același loc, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat. Multe din casele

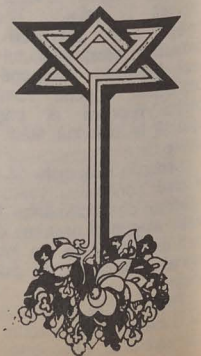
evreiești mai au aceleași perdele la ferestre — case goale — matorni muți, asemenea epavelor unui naufragiu“. Un sentiment al vinovăției de a fi supraviețuit pune stăpânire pe ea. Caută fotografiile celor dispăruți, pentru a avea dovada materială a existenței lor. Se îndoaie de propria ei personalitate, de propria ei existență. În această perioadă, ea scrie: „Uneori mă întreb dacă toate acestea s-au întâmplat. Și, în acest caz, cum nu mi s-a zdrcinat mintea? Oare sufletul meu a scriset o carapace atât de dură, oare întreaga mea ființă s-a pietrificat? Unde-i hotarul între realitate și coșmar?“

Altfădată, se întreabă: „Cum să continui să trăiești când știi că asasinii sunt liberi și trăiesc în opulență?“. Până la urmă, însă, foile îngălbenite ale jurnalului nu-i dau pace. Mașa nu și-a uitat jurământul de a transmite conținutul lor generațiilor viitoare, care vor fi, crede ea, mai fericite, spre a se întipări în memoria lor mesajul ei: acesta a fost chipul fascismului german.

Mesajul ne privește, azi, pe noi toți, căci antiomul creat de nazii se află printre noi. Îl întâlnim în Germania, unde „capetele rase“ ale mișcărilor neonaziste se dedau la manifestări una mai violentă decât alta și la crime de genul celor de la Solingen, unde au pierit și copiii în fiăcări. Îl întâlnim în Africa de Sud, unde acțiunea rasistilor provoacă numeroase victime în rândurile negrilor. Îl întâlnim și în Slovacia, unde însuși președintele statului e nevoit să recunoască acest lucru și să declare că va lua „măsuri severe“ pentru stăvilirea răului, deși are grijă să declare „erou național“ pe Hlinka, autorul unor crime de război. Îl întâlnim chiar și la noi, unde antisemitismul a ridicat iar capul, frunțașii acestui curent mergând până acolo, încât neagă Holocaustul celor șase milioane de evrei și anunță expulzări și crime.

Jurnalul Mașei Rolnikas constituie o măturie în plus, care ne ajută să cunoaștem adevărul, căci numai astfel se vor putea dezamorsa explozibilele infernale pe care le pregătesc toți acești neofasciști, de oriunde s-ar afla ei.

PAUL B. MARIAN

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE •

Pagini de istorie

Evreii la Pompei și în Campania

Dedicată evreilor victime ale catastrofei anului 79 a erei actuale, lucrarea autorilor Carlo Giordano și Isidoro Kahn este reeditată cu ocazia împlinirii a 19 secole de la erupția Vezuviului. Ea însoțește, pe bază de documente, inserțiile și alte izvoare, să reconstituie momente ale vieții evreilor din localitățile regiunii Campania.

În prefața acestei a doua ediții a lucrării, autorii indică, printre motivele care l-au îndemnat să reediteze cartea, în primul rând acele că cea mai veche mătură asupra erupției vulcanului (din anul 79 e.a.) a aparținut unui anemion evreu, care a explicat catastrofa în sensul unei pedepse date de Dumnezeu aceluia care au distrus Ierusalimul și care au făcut atâtă rău „oamenilor credincioși, care locuiau în jurul marelui Templu al lui Solomon” („...verso gli uomini pii, abitanti intorno al gran Tempio di Salomone”).

Înainte de a prezenta lucrarea, deosebit de interesantă, cu bogate ilustrații, documentată, cu note bibliografice explicative, nu este lipsit, credem, de interes să menționăm că într-unul din muzeele Vaticanului se află un lapidariu evreiesc cu pietre provenind dintr-o catacombă folosită în secolele I-III, iar în unele dintre epitafurile din acest lapidariu se află denumiri de comunități și de funcții administrative și religioase, iar printre obiectele simbolice remarcăm Menora și Șofarul.

Lucrarea este împărțită în cinci capitole: „Scurte informații despre evreii din Italia la finele anului 79 a erei moderne”; „Evreii în regiunea Campaniei Felix”; „Evreii în anticiul Pompei”; „Mărturi evreiești în arta din Pompei”; „Voci biblice în Pompei”.

În primul capitol, autorii, bazându-se pe documente și scrieri istorice (între ei sunt citați Josephus Falvis, Valerius Maximus, Cicero, Tacitus, Suetonius), se referă la momente esențiale, și anume: începutul imigrării evreilor în Occident are loc după ocuparea Iudeei de către Alexandru Macedon; majoritatea evreilor sosiți în peninsula Italică s-au stabilit la Roma, trecând întâi prin porturile Brindisi și Pozzuoli și apoi prin Apulia și Campania; numărul lor crește odată cu întoarcerea triumfală, în anul 60 înaintea erei moderne, a lui Pompeius, cuceritor al Iudeei; sunt acuzați de Valerius Maximus („De Superstitionibus”) de prozelitism, iar Cicero („Pro Flacco”) îi acuză de atitudine ostilă optimaților (într-adevăr, evreii erau de partea partidului popularilor);

Caesar le este favorabil (deoarece se află de partea lui în timpul războiului civil din anul 49 î.e.a.) și le acordă ceea ce unii istorici au numit Magna Charta, și anume: libertatea cultului, dreptul de a se constitui în comunități și de a judeca potrivit jurisdicției iudaice. Pe timpul lui Tiberius, sub influența lui Seianus, 4 000 de evrei sunt expulzați din Roma, dar, după căderea lui Seianus, Tiberius aprobă reîntoarcerea lor; sunt apoi amenințați cu expulzarea de către împăratul Claudius, așa cum arată Suetonius; pe timpul lui Nero, evreii se bucură de liniște, datorită simpatiei pentru iudaismul monoteist a soției împăratului, Poppeea Sabina (Josephus Flavius îl fusese prezentat împărătesei de către

unul evreu Alityro, favorit al lui Nero); urmează războiul cu Roma, căderea Ierusalimului și o serie de persecuții, întrerupte doar de domnia lui Iulian Apostatul (după căderea Ierusalimului, au sosit la Roma zeci de mii de prizonieri evrei).

În capitolul al II-lea, autorii analizează izvoarele referitoare la evreii din Campania Felix, și anume: colonia evreiască din Pozzuoli este menționată de Josephus Flavius în „Bellum Iudaicum”. Această colonie era puternică și avea mulți membri; unii evrei se ocupau cu fabricarea purporei și a sticlei, iar într-o inscripție apare un anume T. Claudius Philippus, „gerusiarhies”, deci conducător al unei gerusii, ceea ce înseamnă consiliu al bătrânilor evrei; un alt evreu apare într-o inscripție ca ocupându-se cu vânzarea vaselor pentru depozitarea vinului — este vorba de libertul Aciba, adică Akiba; în altă inscripție, apare numele lui Banus, fida rabinului Abundantis: „Hic requiescit in pace Banus filia rebbetis Abundantis...”; la Nola, apare un text cu caractere ebraice în josul epitafului unui anume Bonitus; la Bacoli, într-o inscripție, apare numele lui Herodes din Ascalon (Aşkelon); la Marano, apare, într-o inscripție, numele unei copile evreice originară din Ierusalim și adusă ca sclavă, „Claudia Aster Hierosolymitana...”; la Capua, apare într-o inscripție „Alifius Iuda Arcon Nagosius” (după interpretarea istoricului Jean Juster, acest personaj n-ar fi fost numai arhontele consiliului bătrânilor evrei, ci și rabin și conducător spiritual al sinagogii); la Herculanium, apare numele „David” pe o inscripție dintr-o casă (alte deducții ale autorilor, cu privire la nume care ar fi de natură evreiască, tot în legătură cu localitatea Herculanium, nu ni se par a fi suficiente de întemeiate;

în acest sens am cita presupunerea că numele libertei Vitale ar fi de origine evreiască, adică ar proveni din traducerea termenului Haim — viață); la Stabia, apare numele „Maria” (ebraic — Miriam); la Napoli, apare Menora în trei inscripții, iar sub unul din textele pe care se află Menora, apare în ebraică textul „Șalom al menhateha”.

În capitolul al III-lea, referitor la Pompeii antic, sunt analizate inscripțiile în care apar nume de evrei care erau producători și comercianți de vinuri (erau liberi), și iată aceste nume: Iudaicos, M. Valerius Abinericus — nume despre care autorii consideră că ar proveni din ebraicul Abner, loșua.

Capitolul al IV-lea este dedicat mărturiilor ebraice în arta din Pompei, de exemplu reprezentarea — caricaturală însă — a judecății lui Solomon, povestea lui Iona; tot în acest capitol se află considerentele autorilor privind elementele ebraice în sculptură, și anume: figura unui vânzător de piăcinte și o altă figură presupusă a fi a unui evreu; raționamentele autorilor nu conduc, în opinia noastră, ca singura concluzie

posibilă, la aceea că ar fi vorba de figuri ale unor evrei.

Capitolul al V-lea, intitulat: „Voci biblice în Pompei”, cuprinde reproducerea inscripției „Sodoma și Gomora” pe un zid al unei case (inscripție făcută cu cărbunele, probabil chiar în timpul desfășurării catastrofei, ca un memento al pedepsei divine amintind de ploaia de foc biblică) și a altei inscripții, denumită „pătratul magic” (ce se pare a avea semnificație mesianică și ar aparține unui mediu iudaic); mai sunt prezentate inscripții ale primilor creștini — care creștinii proveneau dintr-o evrei, inscripții ebraice „herem” și „cherem” (cu litere latine), steaua cu cinci colțuri (și în legătură cu aceasta, autorii fac referiri mai largi privind steaua cu șase colțuri și cea cu cinci colțuri și evoluția lor, un timp paralele, ambele aparținând, evident, simbolisticii iudaice).

Într-o ultimă secțiune a acestui capitol, autorii se ocupă de vocile biblice de după erupția Vezuviului, în care sunt analizate inscripții ale unor care au vizitat locurile devastate de lavă — după un timp de la catastrofa — și și-au imortalizat gândurile considerând cataclismul ca o pedeapsă cerească.

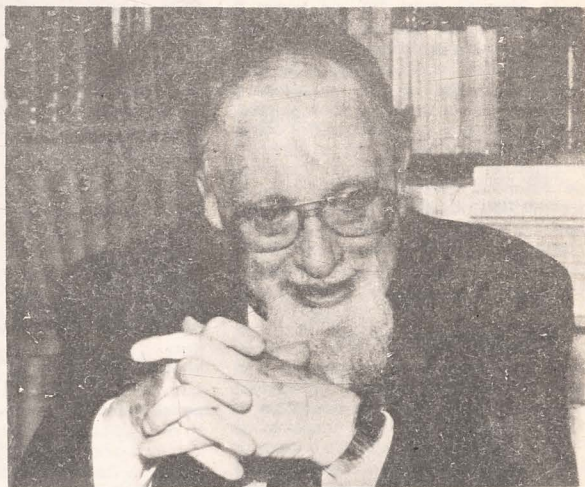
Aceste inscripții au putut însă să fie făcute și de creștinii care nu erau de origine evreiască, iar includerea acestor inscripții în cadrul lucrării nu ni se pare categoric justificată în sensul titlului cărții.

Subscriem însă întru totul la concluzia documentației și interesantei lucrări, potrivit căreia descoperirile de la Pompei „dovedesc o relație strânsă de dependență și filiație între iudaism și creștinism, factori constitutivi majori ai patrimoniului moral și spiritual al civilizației moderne”.

BETINIO DIAMANT

* Carlo Giordano, Isidoro Kahn — „Gli Ebrei a Pompei, Ercolane, Stabia e nelle città della Campania Felix”. Proccaccini editore. Napoli, 1979, 121 pag.

332 DE BURSE

• LORDUL IMMANUEL JAKOBOVITS

La întrunirea anuală a Comitetului executiv al Fundației Memoriale pentru Cultură Iudaică, ținută recent la Ierusalim, s-a anunțat acordarea de burse pentru care a fost alocată suma de 4 milioane de dolari, în vederea promovării culturii iudaice și pregătirii de funcționari comunitari, profesori, artiști și oameni de știință.

Bursele, sub formă de școlarizări, vor fi atribuite unui număr de 332 de evrei, din 28 de țări, a declarat lordul Immanuel Jakobovits, din Londra, președintele Fundației Memoriale.

De la înființarea ei, în 1965, din fondurile reparatoriilor din partea guvernului Germaniei occidentale, Fundația Memoriale a alocat mai mult de 52 de milioane dolari pentru revigorarea vieții evreiești distruse de nazizii în Europa de Est, pentru promovarea și îmbogățirea culturii iudaice.

Programele Fundației, a declarat dr. Jerry Hochbaum, vicepreședinte executiv, vor contribui la o emulație culturală evreiască în comunități evreiești.

Printre bursele acordate de Fundație se numără: 62 de școlarizări pentru doctoranzi în vederea unei specializări în domeniul iudaic și a ocupării unor posturi de conducere în comunități evreiești; 74 de programe pentru scriitori, artiști și oameni de știință în direcția unei activități independente; 82 de școlarizări pentru specializarea rabinilor nou numiți, spre a putea beneficia de o pregătire superioară în seminarii, leșivot sau alte instituții evreiești de învățământ superior; 114 școlarizări în direcția serviciilor comunitare pentru rabiini, cantori, profesori, funcționari comunitari, hahami și pentru alte servicii în comunități evreiești care duc lipsă de asemenea cadre.

Criminalul — „erou național”?

UN PROTEST AL LUI WIESENTHAL CĂTRE PREȘEDINTELE SLOVACIEI

• SIMON WIESENTHAL

Stimate domnule președinte,

Ca președinte al Uniunii evreilor persecutați de regimul nazist, protestez împotriva faptului că în discursul Dvs. de investitură l-ați caracterizat pe Andrej Hlinka „erou național slovac”.

Partidul pe care l-a înființat Hlinka este răspunzător de faptul că, în 1939, Slovacia — devenită independentă — a devenit de facto un satelit al regimului național-socialist. Multe legi germane au fost preluate în Slovacia, mai ales acelea îndreptate împotriva evreilor.

Forțele de poliție și de siguranță, numite Garda Hlinka, erau alcătuite după modelul SS și acționau la fel.

Din lagărele de concentrare Sared, Novaky, Zilina, Poprad și Kosice, stăpânite de Garda Hlinka, membri ai acestor găzi au deportat 89 000 de evrei. Trenurile de deportare au fost păzite de membri ai Găzii Hlinka până la granița Slovaciei cu Guvernământul General Polonia și cu Protectoratul Boemia și Moravia și predate apoi batalioanelor SS. Destinațiile erau lagărele de concentrare și de exterminare Auschwitz, Treblinka, Maidanek, Sachsenhausen și Theresienstadt. Vreo 71 000 dintre evreii slovaci deportați nu au supraviețuit acestor lagăre. În afară de aceasta, mulți evrei au fost ucși de membri ai Găzii Hlinka, în interiorul și în exteriorul lagărelor.

Numele Hlinka a rămas, pentru supraviețuitorii acestor lagăre și transporturi, un simbol al groazei.

Domnule președinte, prin proclamarea lui Hlinka „erou național slovac” nu ați luat în considerare nici sentimentele evreilor care trăiesc în Slovacia și nici omnia.

Cu respect,

SIMON WIESENTHAL

LA NORD

„Știri despre evreii din Galiția și Bucovina” este subtitlul unuia dintre numerele recente ale revistei „Schritte ins Offene” („Pași în sinceritate”). Caietul conține o varietate culegere de articole istorice, de mărturie ale unor supraviețuitori care azi trăiesc în Elveția, precum și relații despre texte scrise de literați din epocă.

Nume ca Bruno Schultz, Manes Sperber sau Rose Ausländer, alături de Paul Celan se găsesc în primul număr din anul 1993 al acestei publicații, temele dezbătute fiind emanciparea, credința și critica culturii. Între altele, este publicată și o contribuție despre Galiția de azi și Bucovina.

Cum ajunge însă o asemenea publicație să consacre un caiet întreg acestei tematici atât de specific evreiești? Redactoroarea Gabrielle Zangger-Derron răspunde: „Când, în urmă cu mulți ani, am fost într-o călătorie în Polonia, am ajuns cu grupul și la Auschwitz. Un popas care m-a impresionat mult. La Varșovia, cumpărând ca amintire un disc cu cântece din ghetoul orașului de altădată, am fost absolut surprinsă când, la ascultarea discului acasă, am înțeles aproape complet textul. Interesul meu se trezise și până azi nu mi-a mai dat pace”.

Redactoroarea a dat un anuș în două zile evreiești, prin care căuta oameni care își amintesc de Galiția și de Bucovina. Răspunsurile au fost numeroase și așa convorbiri sunt consemnate într-un articol de sinteză. Cu cele patruzeci de pagini ale sale, caietul este foarte interesant prin aceste declarații ale martorilor și ilustrații documentare.

ȘEICUL SAKHOUTA

primul sponsor arab al Muzeului Israelului

Șeicul Itshak Idris Sakhouta, consilier religios al Ligii mondiale islamice, una din marile organizații internaționale, cu sediul în Arabia Saudită, a făcut Muzeului Israelului o donație în dolari S.U.A. Cu aceasta, el a devenit primul sponsor arab al muzeului.

Șeicul Sakhouta a participat, de curând, la un banchet oferit anual de conducerea muzeului, la care primarul Teddy Kollek a anunțat vestea deschiderii Bibliotecii Centrale Arabe. Această bibliotecă a luat ființă cu mijloacele financiare puse la dispoziție de creștinii germani și de evreii americani. Teddy Kollek a declarat că așteaptă ziua când astfel de proiecte vor fi finanțate și de partea arabă.

Voiața primarului avea să fie îndeplinită mai repede decât se aștepta.

Șeicul Sakhouta s-a născut la Khartoum (Sudan). Acum, își împarte timpul de lucru între Cairo și Mecca. El se consideră religios și iubitor de pace. În Israel, a venit ca pelerin și ca promotor al relațiilor dintre evrei și

musulmani. În timpul șederii sale în Israel, șeicul Sakhouta s-a întâlnit cu președintele statului și a participat la mai multe dialoguri între reprezentanții de frunte ai musulmanilor și ai evreilor.

• Șeicul Itshak Idris Sakhouta, împreună cu dr. Martin Weyl, directorul Muzeului Israelului

Un nou aparat pentru depistarea cancerului

O nouă invenție israeliană permite diagnosticarea cancerului mamar, epitelial, pulmonar și al intestinului gros, cu o singură recoltare de eanșe, fără vreo intervenție chirurgicală. Scopul urmărit ar fi ca rapidul detector Cell Scan să poată fi folosit în anii viitori, pe scară largă, în aproape toate centrele medicale. Un astfel de aparat costă aproximativ 300 000 de dolari.

Detectorul de cancer a fost elaborat acum câțiva ani la Universitatea „Bar-Ilan”, din Tel-Aviv. Societatea care deține brevetul și dreptul de producție pentru Cell Scan se numește Medis El; ea aparține lui Israel Aircrafts Industries, precum și milionarului american Robert Lipton, președintele Congresului American Evreiesc. Medis El are în vedere, dat fiind marele succes al aparatului, emisia de acțiuni în S.U.A., Directorul său, Moshe Oren, este convins

că sfera aparatelor medicale reprezintă o combinație între industria de apărare, know-how și cercetarea științifică. „Credem că vom fi în stare — cu timpul — să identificăm toate tipurile de cancer”, declară Oren. „Este nevoie de timp și noi trebuie să-l convingem pe responsabilii laboratoarelor medicale că detectorul este realmente un aparat de nădejde”. Cell Scan va fi produs în noua clădire a lui Medis El, în zona industrială Har Hahotzvim, din Ierusalim.

Rezistență până la moarte

UN ALBUM DESPRE „ORCHESTRA ROȘIE”.
CONCLUZII DIN ACTELE GESTAPOULUI

La începutul anilor '30, s-a format în Germania un grup opoziționist de colorație peștiră, a cărui activitate s-a înțeles după atacul din 1939 împotriva Poloniei. Din grup făceau parte peste o sută de bărbați și femei din diferite cercuri politice și pătri sociale. Printre ei se găseau câțiva comuniști, dar și funcționari de elită din Ministerul Propagandei sau din Ministerul Economiei ale Reichului. Gestapoul a dat grupului numele „Rote Kapelle” („Orchestra Roșie”), care s-a constituit într-o importantă parte integrantă a spiritului de rezistență din Germania de atunci. La 31 august 1942, au fost arestați doi conducători: Harro Schulze-Boysen și Arvid Harnack. Amândoi au fost executați, la sfârșitul anului, prin ghilotină.

Memorialul Rezistenței Germane a folosit a 50-a comemorare a acestora ca prilej pentru a prezenta gândirea și acțiunea „Orchestrai Roșii”. În strânsă colaborare cu oameni de știință din fosta Academie de Științe a R.D.G., au fost pregătite o expoziție și un album fotografic însoțitor, despre „Orchestra Roșie” (Începând din anii '80, istoricii din Est și din Vest se străduiseră să clarifice imaginea acestui grup de rezistență). Expoziția dezmințe versiunea defăimătoare creată în Vest, în timpul războiului rece, de către foști agenți ai Gestapoului, asupra acestei organizații, ca fiind o grupare de agenți sovietici plătiți. Pe de altă parte, reducerea activității „Orchestrai Roșii” la perioada din 1941 până în 1942 și elogierea, legată de această perioadă, numai a membrilor comuniști ai Rezistenței, așa cum s-a procedat în fosta R.D.G., sunt criticate și puse sub semnul întrebării.

În 1942, a început o adevărată hăuțială și un val de arestări. Gestapoul a capturat cea mai mare parte a opoziționiștilor din „Orchestra Roșie”. Peste 50 dintre ei au fost condamnați la moarte de Curtea de Justiție a Reichului și executați; printre ei, Liane Berkowitz, născută în 1923, la Berlin, de origine evreiască, a cărei pedepsire cu moartea a fost semnată personal de Adolf

Hitler. Materialul documentar conține o colecție de 108 imagini, alcătuită de Centrala Gestapoului din Prinz Albert Strasse, ca „album al criminalilor”, fotografii de areștați, bărbați și femei, între 17 și 80 de ani. După război, albumul a fost păstrat la centrala Partidului Comunist German, iar mai târziu, în arhiva de partid a P.S.U.G. După 1945, au fost introduse observații și remarci ale supraviețuitorilor, un fel de căutare de urme. Ei au scris ce credeau că știu. Astăzi, materialul se găsește în arhiva federală de la Potsdam. Câteva pagini ale albumului prezintă pete albe, câteva din cele 108 chipuri au rămas fără nume. Multumită documentelor regăsite și, până de curând, considerate pierdute, ale tribunalului militar al Reichului, din arhiva istorică militară de la Praga și datorită ajutorului și materialului pus la dispoziție de peste o sută de martori ai epocii, din țară și din străinătate, poate fi azi contrazisă imaginea unei organizații comuniste atotputernice. Se speră și alte clarificări, după deschiderea arhivelor de la Moscova.

Grupul opoziționist era activ la Berlin de prin 1933; el avea în vedere posibilitățile de a avertiza populația împotriva național-socialismului, de a trezi din indolență opinia publică germană și de a transmite știri. Expoziția și albumul Gestapoului despre „Orchestra Roșie” ilustrează, prin fotografii și măturii proprii, copilăria și tinerețea, originea și proveniența socială diferite ale membrilor, informează despre constituirea grupului, prezintă reacțiile față de război și de teroare în Germania. Anexa biografică aduce la lumina zilei vieți risipite și încețoșate. Ise Schaeffer a desenat în creion, în 1943, în timpul captivității, imagini ce predispun la durere, prietenie și solidaritate.

Acum, când apar regretabile manifestări xenofobe în Germania, trebuie onorat și reliefat curajul civic și angajamentul „Orchestrai Roșii” de atunci.

NEA WEISSBERG-BOB

Din orașul de baștină, la moarte sigură

50 de ani de la deportarea ultimilor evrei din Fulda

„Cu referire la evacuarea de evrei spre Theresienstadt”, așa se consemnează abominabila crimă în acel document care a servit ca introducere la ultimul transport colectiv alcătuit din 76 de cetățeni și cetățeni din Fulda spre Theresienstadt și, în cele din urmă, în lagărul de exterminare de la Auschwitz. „Când, în 1979, am găsit în arhiva de stat o copie a nomenclatorului acestui ultim transport, ne-am simțit cutremurați din mai multe cauze: în primul rând, țineam în mâinile noastre un document care atesta «soluția finală»; în al doilea rând, cu fiecare nume întâlnit, ne confruntam cu destinul unui om și, în ultimă instanță, ni se înfățișa platinidinea glacială a aceluia limbaj administrativ în care sistemul își întocmea dispozițiile. Eu mi sper că această oră tenebroasă din istoria noastră nu va fi dată uitării și, prin urmare, propun să ne pronunțăm neîngrădit pentru toleranță și respectarea drepturilor omului”.

Cu acest apel, primarul Wolfgang Hamberger a evocat nu numai cele întâmplate înainte cu 50 de ani la Fulda, ca și în întreaga Germanie, ci a și informat asupra felului în care orașul încearcă azi să aducă acest fapt la cunoștința publică. Dându-se curs unei sugestii a primarului, a fost confecționată o pancartă pe care, sub steaua lui David, este înșirată „lista oficială a deportării din 5 septembrie 1942”. 76 de pancarte de acest fel, simbolizând cele 76 de nume de pe lista acestui ultim transport spre lagărul de exterminare de la Auschwitz, sunt amplasate, de la 1 septembrie 1992, pe presupusa porțiune de drum care, după cum a declarat primarul, „a fost ultima trecere a acestor cetățeni și cetățeni evrei prin Fulda”. Despre punctul exact de adunare din Fulda nu există date, dar este cunoscut că transportul s-a pornit de la gară. Așa se face că cele 76 de pancarte au fost amplasate începând de acolo unde viața evreiască din Fulda își avea punctul de cristalizare — și anume, de pe locul fostei sinagogi (Judenberg), trecând peste Marktstrasse, Piața Borgia și Piața Universității, strada gării, până departe, la gară. „Fiecare pancartă reprezintă un destin omenesc”, a spus Hamberger, atrăgând atenția asupra faptului că în acest ultim grup de evrei din Fulda se afla și ceașcă laureatului

Premiului pentru cultură, Herbert Naftali Sonn; la nr. 53 de pe lista de deportare figura numele merituosului profesor Abraham Rafael Sonn. În total, cca 250 de evrei din Fulda au fost omorâți în lagărele de exterminare naziste, mai bine de 900 au mai reușit, însă, să emigreze la timp, chiar dacă, în parte, în condiții dintre cele mai precare.

„Dacă Fulda își amintește, în zilele noastre, de acea perioadă înfrântoare — a declarat primarul —, trebuie să avem mereu în minte că acești oameni erau «vecini din mijlocul nostru», ale căror familii au trăit de multe generații în Fulda și s-au simțit ca germani. Mulți și-au dovedit în mod impresionant loialitatea față de Germania în primul război mondial și cu toții au avut un aport esențial la viața economică și culturală a orașului. Când, după 1933, acești oameni s-au văzut expuși unei campanii de calomnii, pe cât de neașteptată, pe atât de deșănțată, n-au mai înțeles lumea, nici măcar mica lor lume din Fulda. Ei au fost la început defăimați, apoi privați de drepturi și, în cele din urmă, prizoniți într-un mod barbar, încât au trăit complet izolați, de parcă ar fi fost expuși unei propagande satanice. Ceea ce mai constituie până astăzi pentru ei patria devenise un teritoriu străin și periculos. Parte din înfrântoarele realități de atunci a fost și faptul că cercuri largi ale burgheziei dezavauă acest procedeu rusinos, dar, totodată, au rămas impasibile, de parcă se aflau sub efectul unui baston paralizant. Slavă Domnului, au existat unii care au dat dovadă de dragoste pentru aproapele lor și au acordat ajutor concret”. În încheiere, primarul W. Hamberger a spus: „Ceea ce facem noi în aceste zile este o acțiune împotriva uitării. Sunt bucuros că am reușit să construim punți ale omeniilor spre mulți foști membri, supraviețuitori, ai comunității evreiești din Fulda. Nu trebuie să obosim să repetăm mereu: noi purtăm răspunderea pentru istoria noastră și nu dorim să uităm nici o clipă că trebuie să tragem de aici învățăminte și să transmitem mai departe tinerei generații experiențele dobândite, dar vă rugăm să începem împreună un nou capitol din istoria germano-evreiască”.

KLAUS KROLOPF

Tinerii evrei din Germania vor să cunoască istoria

• PATRIA NOASTRĂ ESTE CREDINȚA NOASTRĂ • BUNICI AU SUPTORAT ÎN TĂCERE ORORILE NAZIȘTILOR • DAR NEPOȚII VOR SĂ VORBEASCĂ DESPRE ISTORIE

Sabat la Schwabing. Patricia stă întinsă comod și citește „Sare pe pielea noastră” — literatură erotică. „Clar că sunt credincioasă”, spune ea, „și sunt mândră de iudaismul meu. Dar să se termine treptat cu dezbaterile diferențiale aparente dintre evrei și germani. Aceasta nu există”. Patricia are 26 de ani, a crescut la New York și frecventează la München o școală de traducători. Persecuții? „Nu am trăit în Germania”. Dar incertitudine, din momentul în care povestește că este originară dintr-o familie evreiască. Și apoi întrebarea naivă a celor de aceeași vârstă: „De ce au fugit părinții tăi spre America?” Spune Patricia: „Mă sperie această necunoaștere a istoriei”.

„Am văzut lagărele din Polonia și am plâns trei zile” (Lilly, 18 ani)

Generația părinților și bunicii ei a fost persecutată, transportată în lagăre de exterminare, împușcată la Răscoala din Ghetoul varșovian. Până azi, bunicii și părinții suportă, în tăcere, grozăvia. Dar nepoții vor să vorbească. Ei trăiesc azi ca evrei în Germania, o țară „în care ura împotriva evreilor clocotește în continuare”, spune Lilly, 18 ani, elevă la München. „Tatăl meu nu vorbește despre Holocaust. Trebuie însă să cunosc istoria noastră”.

„Mă voi căsători numai cu un bărbat care să fie evreu” (Nurit, 18 ani)

Sabat la Johanneskirchen. Nurit aprinde lumânările pe masă, într-un bloc de locuințe de la periferia orașului München. Au pește preparat keșer. Nurit se roagă. Și apoi, împreună cu părinții ei, cântă imnul național israelian. Acesta este intitulat: „Od lo avda tikvatinu” („Nu ne-am pierdut încă speranța”). Nurit, elevă la școala de mode, și Lilly, liceană, crescute în Germania, legate de tradiția familiilor lor evreiești, poartă la gât cu mândrie, pe lanțușoare de aur, steaua lui David. Dar ele suferă și atacuri ticăloase. Experiență în stația de autobuz: „Desigur că Hitler te-a uitat”, înjură un bătrân, în fața lui Lilly, sculpă pe jos. Nurit la disco: „Când

unul mă întreabă cum mă numesc, spun Birgit. Nu știu niciodată ce se poate întâmpla”.

Jochanan, 24 de ani, student la Frankfurt, este adesea sătul de Germania. Cu pielea sa de culoare închisă, înjurat și atacat de skinheads. Jochanan este bucuros că, în urmă cu câțiva ani, părinții lui s-au mutat din Ruhr la Frankfurt. „Când cel puțin aici pot lua parte intens la viața evreiască”. Jochanan se roagă regulat la sinagogă și este mijloc în clubul evreiesc de fotbal „Makabi”. Cel mai bine s-ar simți în Israel. „Atmosfera din Germania nu este tocmai ospitalieră”.

„Purtăm o răspundere din istoria noastră” (Elia, 22 de ani)

Frankfurt. Clinica universitară, secția stomatologică. Elia, 22 de ani, studiază stomatologia, în semestrul al V-lea. Prietena

sa Yael, 19 ani, este în semestrul al II-lea la medicina generală. Se întâlnește în pauza cursurilor. Yael spune: „În definitiv, trăim foarte normal. Mergem la disco, facem sport. Și, cu toate acestea, ca evrei, suntem ceva deosebit, aproape exotici”. Ea se simte „în primul rând germană”. „De origine evreiască”, completează Elia, și apoi: „legați emoțional de Israel”. Se simte răspunzător pentru apărarea existenței Israelului, pentru

modul de a concepe rolul tinerilor evrei în Germania de azi: „Nu avem nici o răspundere pentru istorie, ci din istorie. Nici un tânăr german nu este responsabil pentru ceea ce s-a întâmplat bunicii mei”.

Bunicii lui Yael au fost închiși în Ghetoul din Varșovia, împreună cu alți 500 000 de evrei. „Ce s-a întâmplat acolo este pentru mine o gaură neagră. Și bunicii mei au dat la o parte cele trăite”. Ce se cheamă răspundere din istorie? Pentru Yael și Elia: „Să faci politică împotriva extremei drepte”.

„Unii ne înjură. Dar nu toți germanii sunt așa” (Yael, 19 ani)

Înainte de alegerile comunale din Hesen, s-au difuzat în Frankfurt manifeste în care se avertiza: „Alegeți ce este drept, dar nu radical de dreapta”. — Pentru Yael este important să nu generalizeze. „Natural”, spune ea, „am găsit în cutia mea de scrisori manifeste în care scria: «Afară cu evreii». Dar majoritatea germanilor nu sunt așa”.

Sabat la Frankfurt, City. „Cafeneaua din curte”. Noam comandă un Ginger Ale și discută cu prietenul ei, Daniel: „Nu cred că cineva îi votează pe extremiști numai din nemulțumire”. Când la Rostock zburau pietrele, întrebă Noam, 18 ani, elev, „unde erau domnul Kohl și domnul Engholm? De

„Mâncarea japoneză este extraordinară, dar, din păcate, total nekașer” (Noam, 18 ani)

Tatăl lui Noam este hotelier, mama lui are un magazin de galanterie. În vacanțele școlare, el lucrează zece muncă pe oră în întreprinderea tatălui lui. Ii plac Eric Clapton și Stefan Zweig. Camera lui e împodobită cu afișe ale lui Keith Haring. „Și mâncarea japoneză este extraordinară, dar,

ce nu erau la fața locului?”. El găsește că politiciii îi lipsește responsabilitatea pentru omenie. „Unde este patria ta, Noam?” „Frankfurt, Westend”. Centrul vieții lui este comunitatea evreiască, grupa de tineret pe care o conduce. „Un bazin de captare pentru o societate limitată”, spune Noam și face aluzie la critică. Cel mai bun prieten ai lui Noam sunt evrei. Alte prietenii au durează, „pentru că undeva lipsește înțelegerea comună”. „Asta se explică prin faptul că evreii sunt educați altfel”, susține el. Cum? „Probabil cu deosebit de multă dragoste și atenție”.

din păcate, total nekașer”. „Este evident — spune Noam și se dă pe sine ca exemplu viu — că evreii sunt alifai. Dar nici chier extraterestri”.

CONFIDULA VON WYSOCKI
(După „Bunte”, nr. 16, 1993)

DECESE

În cîmțirele Comunității Evreilor din București, au fost înhumați, în perioada 1—30 Iulie 1993, următorii:

Moscovici Isidor (74 de ani), Rosenberg Miklos (94), Cămin „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Aronovici Jean (83), Șos. Giurguliu nr. 107; Lipovici Paul (71), str. Brezoiului nr. 60; Vainberg Avram (78), str. Călușei nr. 12; Drimer Ghita (88), str. Filaret nr. 6; Răpeanu Matilda (79), Bd. 1848 nr. 6; Tășanu Clara (67), str. Praga nr. 2; Götliab Herman (82), str. Dealul Măcinului nr. 1 B; Goldstein Iancu (50), str. Dealul Măcinului nr. 1 A; Schattner Friedrich (88), str. Dr. C.F. Robescu nr. 2; Catz Aneta (89), str. Cozla

nr. 3; Munteanu Renée (76), str. Tohani nr. 1; Feldman Froim (85), str. Lt. Popa nr. 1; Wolfberger Ileana (84), str. Avrig nr. 41.

La 15 august 1993, se împlinesc 3 ani de când scumpa mea soție MARA SALOMON m-a părăsit, lăsându-mă pradă unor suferințe de nelălmănit. Lacrimile amare ale singurătății îi vor uda mormântul până în clipa reîntâlnirii. Soțul — Samuel Salomon.

Cu aceeași durere, familia reamintește că, la 29 august 1993, se împlinesc 3 ani de când dragul nostru ing. HERCULES PISANU lipsește dintre noi. Un gând plin pentru sufletul lui.

Un interviu al Eminentei Sale acordat ziarului „Libertatea“

Urmare din pag. 1

deci, nu sunt venetici — care slujesc cu devotament patria? Nu e dator procurorul general să ne apere? Nu e dator președintele țării să-l atragă atenția că e dator să o facă? Iar dacă într-adevăr, domnul procuror general nu găsește text în lege, cine ne ocrotește viața, demnitatea, munca? Am depus în mâinile domnului președinte Iliescu, în primăvara acestui an, un proiect de lege care să fie fără echivoc în privința protecției ce ne-o datorează legea, potrivit Constituției. L-am depus și în mâinile domnului Corneliu Coposu. De ce nu se pune în dezbateră corpurilor legiuitoare?

3. CE IMPACT CREDEȚI CĂ VA AVEA SCRISORAREA PREȘEDINTELUI? ȘI, MAI ÎN GENERAL, CE AȘTEPTAȚI ÎN CON- TINUARE?

— Consider această scrisoare ca având o mare importanță. Suntem convinși că poporul român respinge cu indignare agitațiile, huliganismele, dezlănțuirea de primitivism pe care o reprezintă toți antisemii, fie că sunt membrii Frontului guvernamental (!!), fie că sunt într-o opoziție simulată (altă scamatorie!), fie că se declară ritos moștenitorii lui Codreanu și își publică câte un certificat de bună purtare pentru fiece crimă comisă (desigur, acelea împotriva evreilor sunt de la sine „scuțite” de orice justificare) și un lorga, un Duca, un Madgearu etc. la ei trebuie...

Este un pas important care își va avea puternic impact asupra vieții politice. Democrația românească e chemată la realitate, înaintea de a nu fi prea târziu. După ce sinuciderea ei va fi un fapt împlinit, „ceilalți” vor ști cum să-l învețe minte pe naivii „democrați” de la noi. Spre a vă face să înțelegeți mai bine, vă voi povesti un episod întâmplat acum 60 de ani.

Era în 1932. Hitler avea cel mai puternic partid în Germania, însă la putere era încă partidul catolic. Dar SS-iștii au spart niște geamuri la Berlin și au ajuns la poliție, unde

au fost reținuți timp de vreo 2 ore. Șeful partidului național socialist (azi e național-comunist) din Reich, dr. Frick (a fost mai târziu ministru de interne în cabinetul Hitler), a făcut scandal în Parlament, cică li s-a „lezat” libertatea etc.

Cancelariul catolic Bruning n-a mai putut răbda și l-a întrerupt, spunându-i: „Nu ți-e rușine? Voi, care, spuneți în «Mein Kampf» că atunci când veți ajunge la putere ne veți băga în lagăre și temnițe, voi protestați pentru o oră de reținere la poliție a unui SS-ist care a făcut scandal? La care Frick a răspuns, cam în felul următor: „Domnule cancelar, vă pretind libertatea în virtutea principiilor pe care dvs. le profesăți, iar mâine vă voi refuza în numele principiilor pe care le propați.”

Și s-a ținut de cuvânt. Cu vârf și îndesat.

Consemnat de MIHAI RĂDULESCU

• Eminența Sa, dl Șef Rabin
dr. MOSES ROSEN

TEMPLUL A ARS, dar iudaismul a fost salvat prin cultură

Urmare din pag. 1

Toată dificultatea a constat în modul de a ajunge la generalul Vespasian, înșelând vigilența zeloților, care ucideau pe oricine încerca să iasă în afara zidurilor cetății. În acel moment, i-au venit în ajutor discipolii săi. Aceștia au răspândit știrea că învățătorul lor, Rabinul Iohanen ben Zakai, a murit, răpus de o boală molipsitoare, cadavru lui constituind o primejdie pentru „ceilalți”; ei au obținut astfel permisiunea autorităților zelote de a-l scoate în afara zidurilor cetății, într-un sicriu sigilat.

În felul acesta, Rabi Iohanen ben Zakai, ascuns într-un sicriu, a reușit să înșele vigilența zeloților, să ajungă în tabăra trupelor asediatoare și să aibă o întrevedere cu Vespasian, chiar în cortul acestuia.

Vespasian, știind bine că bătrânul Rabi și-a riscat viața pentru a ajunge la el, se aștepta la cine știe ce importantă cerere din partea acestuia. Nu mică îi fu surprinderea când află că acesta nu pretinde altceva decât permisiunea de a înființa, după sfârșitul asediului, o școală de cultură iudaică în localitatea Iavne, unde discipolii săi să poată continua studiul vechilor scrieri sfinte ebraice. Generalul, fiat și de procrocirea Rabinului Iohanen ben Zakai, că să succedă la scaunul imperiului, ceea ce, de altfel, nu era greu de prevăzut, după desfășurarea evenimentelor și conjunctura politico-militară, a consimțit să satisfacă rugămintea acestuia.

Nero muri după scurt timp. Vespasian fu uns împărat, iar fiul acestuia, Titus, numit comandant al oștilor romane din Iudeea. În fruntea a 80 000 de legionari, față-n față cu numai 20 000 de luptători evrei, înfrânse până la urmă rezistența acestora și arse Templul în ziua de 9 Av.

Împăratul Vespasian și-a ținut, însă, promisiunea. Rabinului Iohanen ben Zakai i s-a îngăduit să înființeze, în orașul Iavne, la nord de Ierusalim, o mare leșivă, o instituție de învățământ superior iudaic, care a jucat un rol primordial în supraviețuirea iudaismului.

Nu degeaba suntem numiți „Poporul Cărtii”, deoarece, în secolele de restriște care au urmat, învățătura, credința și felul comun spre lumină și mai bine au fost factorii hotărâtori pentru păstrarea ființei noastre naționale.

ARTUR BRENMAN

GÂNDURI despre Carte, Scris, Învățătură

„Fără cărți, bucuriile ajung să
putezească...”
„Pentru mine cărțile sunt
sfinte...”

(ELIAS CANETTI)

„... există două feluri de cărți:
cele care sporesc dragostea de
viață și dorința de a înfăptui binele
și cele care nu fac acest lucru;
primele sunt bune, celelalte sunt
rele, oricât de splendide și geniale
ar fi detaliile lor...”

(BJÖRNSTJERNE BJÖRNSSON)

„Scrisul e ca o formă a
rugăciunii...”

(FRANZ KAFKA)

„Literale evreilor sunt aspre ca
niște flăcări sau cresc prin vremi
aidoma unor flori îndărătnice...”

(KARL SHAPIRO)

„Biblia e comoara mea cea mai
scumpă, fără de care m-aș simți
nenorocit...”

(IMMANUEL KANT)

„... Pe masa mea de lucru se
află în permanență Biblia; e suficientă
o privire în cuvintele
profeților ca să primesc de la
dânsul o influență morală și
spirituală...”

(REUVEN BRAININ)

„Biblia e o creație genială,
mare și sfântă...”

(MARC CHAGALL)

„Făcându-și din ea o carte a
sa, Israel nu este un popor
model, ci un popor liber...”

(EMMANUEL LÉVINAS)

„Ce glorie pentru Israel de a fi
ales ca redactor și ca
depozitar al unui astfel de
mesaj!”

(PAUL CLAUDEL)

„Cărțile profeților pot fi recitate
oricând, de oricine. Mai cu seamă
în marile ore ale destinului in-
dividual sau colectiv, glasurile
vechilor înțelepți — vizionari sau
răzvrățiți, «trimiși ai Domnului» sau
ocrotitori ai norodului — răsună
în adâncul conștiinței
cutremurate...”

(EUGEN RELGIS)

„Tora este sufletul poporului
evreu, pământul Israelului este
trupul său...”

(S.R. HIRSCH)

„Cea mai mare realizare a
Torei lui Moșe a fost victoria
spiritului asupra simțurilor
noastre...”

(SIGMUND FREUD)

Culese de EVELIN FONEA

DREPTUL EVREILOR ROMÂNI la despăgubiri din Germania

Urmare din pag. 1

Creдем că este absolut injust să se facă și astăzi această discriminare între evreii domiciliați în România și cei din Occident, mai ales acum, când, odată cu dispariția comunismului din România, au dispărut și argumentele istorice care existau la baza acestei discriminări. Situația este cu atât mai dureroasă, cu cât astăzi știm că deciziile în această problemă depind nu numai de guvernul german.

Acest apel trebuie văzut ca fiind foarte urgent și de primă prioritate, avându-se în vedere vârsta și situația fizică a acestor bătrâni.

Orice amânare a unei decizii favorabile în această privință duce implicit la micșorarea rapidă a numărului acelor care pot primi, acum, la sfârșitul vieții, o înfrimă despăgubire.

România, fosta aliată a Germaniei naziste, și-a luat angajamentul, la timpul său, în fața guvernului german (prin paragraful nr. 28 al acordului de pace semnat în decembrie 1947), în numele ei și în numele cetățenilor români, să nu ceară niciodată despăgubiri.

Din această cauză, tipul negocierilor care s-au purtat cu Polonia și Ucraina nu este valabil în cazul României.

Creдем, mai ales că problema despăgubirilor pentru acești evrei care au suferit în Holocaust nu trebuie să fie deosebită în nici un fel de neevrei, că, fiind așa de clară, simplă de priceput și, mai ales, așa de justă, dumneavoastră și numai dumneavoastră sunteți obligați moral să o rezolvați, atâta timp cât mai avem cu cine vorbi și mai avem pe cine salva.

Singurul drum posibil pe care îl avem este un apel direct la dumneavoastră în numele acestei mici rămășițe de circa 1 000—1 500 de supraviețuitori.

Dacă un delegat al „Claims Conference” va dori să studieze situația de aproape, vom fi onorați de a-l găzdui în România.

Pe de altă parte, dacă va fi nevoie, un grup de delegați ai acestor supraviețuitori este dispus să meargă la o întâlnire cu reprezentanții ai „Claims Conference”, spre a-și expune punctele de vedere.

Vă rog să aveți în vedere că, după regimul nazisto-fascist al lui Ion Antonescu, evreii români au avut de suferit încă 45 de ani de regim comunist.

Numai datorită unei lupte dârze, ei au reușit să mențină aprinsă, de-a lungul acestui timp, flacăra iudaismului.

95% din evreii români au făcut Alia. Dintre ei, mulți care au avut dreptul au primit despăgubiri și rente în Israel, în timp ce frații lor rămași în România — și a căror situație este în general cu mult mai grea — nu au primit nimic.

Rămășițele supraviețuitorilor evrei ai Holocaustului care stau în România au mari speranțe în spiritul de solidaritate și unitate evreiască și mai ales în sentimentele dumneavoastră. În criza economică din România, mai ales bătrânilor, printre care și bătrânii evrei, au de suferit cel mai mult.

Urmarea unui răspuns favorabil la cererea noastră va însemna micșorarea chinurilor materiale prin care trec astăzi acești sărmani oameni.

Sperăm că veți lua în considerație, cu gândurile, inimile și sufletele deschise, apelul nostru.

Așteptăm răspunsul Domniei Voastre cu ferma convingere că nu se poate ca acest răspuns să nu pună capăt unei uriașe nedreptăți făcută unor oameni care au suferit atât de mult în viața lor.

Vă trimitem Binecuvântarea Torei, binecuvântarea frației și solidarității evreiești.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR

Primim, în continuare, abonamente pe semestrul al II-lea 1993 (450 de lei).

Pentru a primi „Revista Culturii Mozaic” până la finele anului 1993, abonații sunt rugați să depună diferența de 390 de lei la sediul comunităților în provincie, iar în București la sediul FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI din str. Sf. Vineri nr. 9—11.

Măsura este valabilă pentru toți abonații, indiferent dacă abonamentul a fost făcut prin poștă sau prin comunitate.

O comunitate de mult apusă, rămasă veșnic în amintire

Calafat, așezare în sud-vestul țării, pe malurile. articului Danubiu, într-unul din pragurile de graniță bănuite de primejdie pentru neamul românesc, a cunoscut, în răstimpul secolelor, o serie de momente înălțătoare în lupta pentru eliberare socială și independență națională.

Alături de locuitorii acestui frumos oraș, de-a lungul timpului, o mică comunitate evreiască de rit sefarz și-a făcut simțită prezența în viața acestei urbe.

Privind unele dintre cele câteva zeci de pietre tombale existente în micul cimetir evreiesc, se poate constata că pe aceste mealeaguri au trăit evrei sefarzi încă de pe la începutul secolului al XVII-lea.

Calafatul, constituind un punct de intersecție în procesul de desăvârșire a unității de stat, aspirația seculară a poporului român, avea în organizarea sa și Regimentul 31 Infanterie, ce făcea parte din trupele Diviziei a 20-a. În ajutorul izbucnirii primului război mondial, în această unitate militară au fost mobilizați cea mai mare parte a bărbaților din Calafat și împrejurimi.

Pe frontul de la Jiu, trupele Regimentului 31 Infanterie, alături de alte regimente din Oltenia, s-au acoperit de glorie. După refacerea armatelor, Regimentul 31 a mai luat parte la ofensiva de la Mărășești, în perioada 22 iulie — 1 august 1917, distingându-se în luptele de la Rucărani, Dragoslavele și Negriștești, precum și în cele de la Oituz (8—12 august 1917) și Cireșoia (9—11 septembrie 1917), plăind un greu tribut de sânge în lupta împotriva dușmanului cotoropitor, pentru eliberarea patriei. Alături de vajnicii luptători români, o contribuție deosebită au avut și membrii micii comunități evreiești din Calafat. Printre cei 175 de fii ai acestui oraș căzuți eroic la datorie pe câmpul de bătălie, jertfându-se pentru glia românească și devenind „eroi

ai neamului”, se numără și 3 evrei din mica obște evreiască locală, pre numele lor:

HAIM P. LEVY, ELIE ELIAS și CALEF MOISE

Pentru ca sacrificiul lor să dăinuie peste generații, iar jertfa supremă adusă pe altarul patriei întregite să constituie un exemplu demn de urmat pentru generațiile viitoare, municipalitatea acestei așezări, prin contribuția cetățenilor, a ridicat un monument în plin centrul orașului, la intersecția bulevardului Tudor Vladimirescu cu strada Cuza Vodă, un monument ce a fost inaugurat la 7 noiembrie 1923.

Monumentul, operă a arhitectului Mătașoanu, se bucură de o îngrijire și respect deosebit din partea localnicilor. El este împrejmuit, în formă circulară, cu un grilaj de fier, înălțat într-o puternică fundație de beton. La cele patru colțuri ale monumentului, sunt sculptate patru figuri umane (un bărbat și trei femei). Pe laturile de sud și nord sunt fixate două plăci de marmură, pe care au fost dăruite numele celor 175 de eroi calafeteni, printre care și numele celor trei evrei. Deasupra monumentului se află statuia unui soldat, în mărime naturală, ce poartă în mâna stângă arma în cumpănire, iar în mâna dreaptă o grenadă în poziție de aruncare.

Iată un exemplu care arată că oamenii care sunt Oameni înțeleg să-și respecte eroii chiar dacă aceștia sunt de alte seminții.

Aceste rânduri au fost scrise pe baza unei corespondențe purtate cu dl Marin Jidovin, din Calafat, str. Jiului nr. 3, și a **Monografiei orașului Calafat**, de Vasile Petrișor și Lelius Mândroi, apărută în Editura „Scrisul Românesc” din Craiova, în anul 1977.

SOLOMON GOLDSTEIN
Craiova

SCRISORI DE LA CITITORI

ÎN MEMORIA UNUI OM BUN

Despre Hary C. Petrescu nu se pot spune cuvinte mari. A fost un om adevărat, ca atâția oameni din poporul român, cu suflet bun, curat și drept.

Era coleg cu tatăl meu la gara C.F.R. Piatra-Olt, când tata a primit înștiințarea că este dat afară din serviciu, fiind evreu.

În navitatea și buna lui credință, tata spera că va putea găsi înțelegere pentru a fi exceptat de la nedreapta lege nr. 2.650, din 1940 și a pornit să-și caute dreptatea la autoritățile din Capitală.

„Dragul meu domn Leibovici,
Eu și soția mea, cu o legitimă bucurie și plăcere, cu sufletul tremurând, am recunoscut scrisoarea dumitale, pe care nu-l văzusem de atâta timp. Citirea scrisorii a fost o adevărată recreație sufletească. Ne-am întrecut de atâtea ori de dumneavoastră. Dumnezeu a fost bun cu cei buni. Sperăm să nu mai trecem prin încercările atât de grele la care v-a supus soarta. Dacă totul se va aranja cum a bine, nu se poate să nu ne mai vedem. Soția mea îmbrățișează copiii, lucrul ce-l fac și eu. Dumnezeu și doamna Leibovici primiți din partea noastră alecțiunea ce-am nutrit-o întotdeauna pentru niște oameni buni și sinceri.

Colega lui, Hary Petrescu, e-a oferit să-și găsească locul, la serviciu, atâta timp cât va lipsi pentru demersurile pe care le făcea. Și a murit o săptămână întreagă, zi și noaptea, în hure nelătrupte.

Războiul a despărțit brutal familiile noastre, până când, în iunie 1945, ca răspuns la o scrisoare a tatălui, am primit câteva rânduri de la acest bun prieten român. Cartea poartă: „Îngâbenită de vreme, am păstrat-o cu evreiesc. Reproduc câteva din frumoasele gânduri primite atunci:

Ai dumneavoastră aceluși, Gina și Hary Petrescu!

„Ce aș mai putea spune despre acest om minunat? Iubea muzica și a cântat în corul C.F.R. Craiova. Iubea sportul și a fost arbitru de fotbal. Pe Gina, soția lui, a iubit-o constant. Într-o cântăcie armonioasă, cum foarte rar se întâmplă.

Din nenorocire, un stupid accident de circulație i-a curmat — nu de mult — firul vieții. Fie-ți amintirea binecuvântată. OM BUN, Hary C. Petrescu!

DOMNUL REDACTOR ȘEF,

Mă numesc Munteanu Sandu, sunt evreu, am 70 de ani, locuiesc în str. Tohani nr. 1, bl.

BEATRICE-BRAHA LEIBOVIC
29, sc. C, et. IV, ap. 115, sector IV și vă adresez rugămintea, dacă este posibil, oportunitate și vă permite să publicați cele de mai jos în „Revista Culturii Mozaic”.

Domnule Șef Rabin dr. Moses Rosen,

Indignat de încercarea de diversivare a dlui Gervay Tamas, scrisoarea publicată în „Revista Culturii Mozaic”, nr. 758, din mai a.c., vă felicit pentru răspunsul plin de tact și de demnitate pe care l-ați trimis domnului sus-numit.

Ați demonstrat încă o dată că sunteți un om plin de înțelepciune și, mai ales, un demn cetățean al acestei țări. Cu deosebit respect și considerație și vă rog să mă lertați că v-am răpit din timpul Dn. prețios, dar așa am simțit nevoia.

EMINENȚEI SALE DLUI ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

Cu ocazia celei de-a 81-a aniversări a zilei de naștere a Eminenței Voastre, grupul de tineri creștini din Turda, ce Vă respectă și Vă prețuiesc nespus de mult, urează, din inimile lor sincere, Eminenței Voastre multă sănătate, fericire, împliniri și VIAȚĂ LUNGĂ!

S. MUNTEANU

membru al C.E.E.

Vă dorim să ajungeți să pășoriți mulți ani de-acum înainte obștea evreiască de aici și oriunde veți fi.

Ingerul Domnului să Vă aibă în pază!

Cu multă stimă și considerație.

GEREȘ GHEORGHE IOAN

str. Aviatorilor 6, bloc B 12, ap. 19 Turda

10 Iulie 1993

Evreii brăileni în spiritualitatea românească

Recent, a văzut lumina tiparului un dicționar enciclopedic al personalităților brăilene — fie originare din marele port dunărean, fie legate de el prin opera lor sau numai prin anii de școală petrecuți acolo — care au avut un aport la patrimoniul culturii românești. Rațiunea de a fi a unei asemenea lucrări — precum notează prof. Edmond Nicolau, într-un pertinent „Cuvânt înainte” — este prin excelență etică: „Flecare are datoria morală fundamentală să-și cunoască trecutul, rădăcinile”. Aserțiunea este cu atât mai valabilă pentru obștea evreiască din România, al cărei înaltași au înțeles să împlinească — la Brăila, ca și pretutindeni unde s-au aflat — comandamentul profesilor de a contribui la pacea, avântul și prosperitatea cetății în care locuiau. Printre numele înregistrate, cu deplină probitate științifică, în cartea analizată, figurează și cele ale evrellor care au ostenit, nu rareori cu rezultate notabile, pe ogorul spiritualității românești — rod al strădaniei și genului creator al tuturor fililor țării. Spicium din listă:

Camil Baltazar (1902—1977), poet, „un liric de o rară puritate” (Ov. S. Crohmăniceanu); **Konrad Bercovici**, scriitor și muzician stabilit în S.U.A., unde a elaborat, între altele, scenariul filmului „Dictatorul”, ecranizat, fără un contract formal, de Ch. Chaplin, ceea ce a dus la un diferend juridic între

popularizator al științelor medicale; **Tuvia Iuster (1931)**, sculptor de notorietate internațională, stabilit în Is-

• CAMIL BALTAZAR
Văzut de Marcel Iancu

• M. H. MAXY
Văzut de Eugen Taru

cei doi, încheiat însă în mod amiabil, prin consimțământul marelui cineast de a acorda scenaristului o importantă compensație bănească; **Leon Feraru (1887—1962)**, poet, a popularizat, în publicații periodice înființate de el în S.U.A., literatura română; **A. Grün (1852—1910)**, publicist, entuziast

rael, în satul artiștilor, Ein Hod, întemeiat de Marcel Iancu; **Aurel Kaufmann (1927)**, chirurg, profesor la Institutul de Medicină din Cluj; **Iosif Klekner (1892—?)**, ziarist; **Oscar Kreindler (1901—?)**, matematician, profesor la Brăila, apoi la Institutul Politehnic din București; **Alexandru**

• ILARIE VORONCA
Portret de M. H. Maxy (1924)

• MIHAIL SEBASTIAN

Marius (Marcus) (1910—1968?), actor de prestigiu, fratele lui Ilarie Voronca; **Max Herman Maxy (1895—1971)**, pictor de talie europeană, promotor, în epocă, al cubismului și apoi al constructivismului, director al Muzeului Național de Artă al României (1949—1971); **Carol Neuman (1906)**, inginer electromecanic și istoric al științei; **Simon Păstorescu (Schaferman) (1903—1991)**, Ierusalim, gazetar de marcă al Brăilei interbelice și al presei de limbă română din Israel; **Mihail Sebastian (1907—1945)**, romancier, eseist, cronicar dramatic și literar, critic de artă, înțelept dramaturg, „foarte înrudit cu Mircea Eliade” (G. Călinescu); **Solomon Savin Semilian (1902—1968)**, publicist și ziarist, șef al serviciului de documentare la Federația Comunităților Evreiești din România; **Dolfi Trost (1916—1966)**, Chicago), scriitor reprezentativ al literaturii române de avangardă; **Rublin Udler (1924)**, lingvist, excelent cunoscător al dialectelor moldovenești, membru corespondent al Academiei de Științe al Republicii Moldova; de curând (după predarea la tipar a cărții aici discutate) s-a stabilit în S.U.A., unde

proiectează, între altele, să-și redacteze memoriile, mai ales în legătură cu anii de lagăr petrecuți în iadul din Transnistria; **Ilarie Voronca (1903—1946)**, poet de marcă, numit de E. Lovinescu „miliardarul de imagini”. S-a stabilit în 1925 în Franța, unde a participat la rezistența împotriva naziștilor. I s-au publicat 30 de volume în română și franceză, dintre care peste 20 sunt de versuri; a colaborat la periodice românești, franceze, italiene, evreiești. Un premiu „Ilarie Voronca” se acordă anual, în Franța, unui manuscris de poezie inedite.

Orizontul larg, bogăția de informații, caracterizările nepărtinitoare fac din cartea în discuție o prețioasă sursă documentară pentru cei ce studiază configurarea spiritualității românești, izvoarele și elementele ei constitutive, interferențele ei cu alte spiritualități.

V. SOLOMON

* Toader Buculei, Prezențe brăilene în spiritualitatea românească, Brăila, Editura „Libertatea” S.A., 1993, 266 p.

PARALELE ISTORICE

Declarând, în introducerea la cartea sa „Heroes of Israel. Profiles of Jewish Courage” („Eroi ai Israelului. Profiluri ale curajului evreiesc”), Steimatzky Ltd., 295 pag., că alegerea eroilor, de la Iehosua la Hanna Szenes și de la Bar Kohba la Yoni Netaniahu, este una care exprimă punctul său de vedere, că bravura în sine și nu succesul a fost criteriul de selecționare, că, de la Bar Kohba până la timpurile moderne, evreii, privați de țara lor, „n-au mai dat nici un conducător militar de rangul regelui David sau al lui Iehuda Macabeul”, că ceea ce a constituit trăsătura comună a tuturor personalităților prezentate a fost aceea că fiecare dintre ele „a jucat un rol vital în asigurarea supraviețuirii și securității poporului evreu”, am fi tentați să credem că autorul, Chaim Herzog, ne va prezenta fapte cunoscute și momente bine fixate în istorie, eventual redată în alte cuvinte.

Dimpotrivă — și în aceasta constă meritul cărții și, credem, justificarea interesului de a o prezenta —, observațiile autorului se bazează pe relevarea unor paralelisme istorice și conțin puncte de vedere proprii în multe probleme, dintre care unele au dat naștere la controverse încă nerezolvate. Folosirea prezentărilor paralele de personaje din epoci istorice diferite și compararea între ele a unor epoci istorice diferite sunt cunoscute în istoriografie, dacă n-ar fi să pomenim decât de celebrele „Vieți paralele” ale lui Plutarh.

Trebuie să remarcăm, în primul rând, că, în spiritul unei vechi tradiții a istoriografiei și a filozofiei evreiești în general, nici unul dintre personajele prezentate de autor (poate cu una sau două excepții) nu este lipsit de umbrele sale, începând cu „slăbiciunea lui Samson pentru femeile filistene, dintre care Daila a devenit cauza înfrângerii și umilirii sale”, continuând cu David, în privința căruia este pomenit dialogul său cu profetul Natan, care i-a reproșat, printr-o parabolă, faptul că i-a luat-o mercenarului său — comandantul militar hitit Urie — pe soția sa Batșeba, apoi cu Bar Kohba (căruia îi sunt arătate calitățile, dar și înclinațiile „autocratice”).

În privința comparațiilor, am menționa, printre altele, cea pe care autorul o face între regele David și David Ben-Gurion, arătând că ambii „au pus un mare accent pe realizarea unității naționale” (pag. 35).

Cartea conține o introducere — la care ne-am referit — și 16 capitole, precum și un index.

Am menționa câteva dintre titlurile celor 16 capitole: „Samson — eroul singuratic”; „David — războinic, poet, întemeietor de națiune”; „Iehuda Macabeul — luptător pentru libertate”; „Bar Kohba — lupta cu invincibilul”; „Luptătorii din ghetou — mai presus de vitejie” (este prezentată indeosebi figura lui Mordechai Anielewicz); „Hanna Szenes — forță ascunsă”; „David Ben-Gurion — deciziile curajoase”; „Acțiunea de salvare Entebbe — oriunde evreii erau în pericol”.

Dintre punctele de vedere ale autorului — și am arătat că tocmai acestea fac din lucrare nu o simplă reamintire a unor fapte cunoscute — am menționa:

1. În legătură cu controversa referitoare la revolta lui Bar Kohba (generalul Iehosafat Harkabi, autor al zilelor noastre, a susținut chiar că revolta nu numai că a fost inutilă, dar ea a fost cauza principală care a dus la rezultatul tragic al expulzării majorității evreilor din țara lor), autorul scrie: „... Bar Kohba ne-a lăsat o moștenire a rezistenței și a refuzului de a capitula [...], moștenire ce a devenit un patrimoniu nepieritor al poporului evreu și care a fost o sursă de inspirație pentru renașterea modernă a națiunii evreiești” (pag. 81); 2. Revolta Macabeilor (pag. 46—64) este corect apreciată în contextul situației generale și pe fondul conflictului dintre Roma și Macedonia (umilirea lui Antiohus de către romani, în Egipt, a ajuns să fie cunoscută în Palestina și a încurajat izbucnirea revoltei, dar în final se poate conchide că evreii au facilitat — spre a scăpa de dominația elenizantă a macedonenilor — pătrunderea romanilor

în zonă); 3. De la revolta lui Bar Kohba și înăbușirea ei și până la mișcarea sionistă, autorul consideră că n-au existat decât „conducători spirituali”; evreii care au luptat în armate ale altor state nu fac obiectul preocupărilor autorului în această carte, iar faptele de eroism ale lui Trumpeldor în armata țaristă sunt pomenite doar în legătură cu activitatea lui ulterioară în Palestina; 4. Nu fac obiectul unui capitol aparte războiul evreilor, atât de bine descris de Josephus Flavius, ce a dus la dărâmarea, în primul secol al erei moderne, a Templului din Ierusalim de către Titus și nici figura lui Simon Bar Giora (sau Gioras, cum apare pomenit uneori), principalul conducător al evreilor revoltați.

Fiecare dintre capitole se încheie cu o caracterizare a unui personaj sau a unei situații — și am da două exemple. Astfel, în finalul capitolului despre David, autorul scrie: „Comandant, războinic, rege, întemeietor de națiune și poet, o ființă umană cu foarte umane slăbiciuni, David este caracterul cel mai complex și interesant din Biblie...” (pag. 45), iar în finalul capitolului despre acțiunea de salvare Entebbe, autorul scrie: „Lecția de la Entebbe constă în aceea că, spre deosebire de situația din trecut, ori de câte ori evreii sunt în pericol, ei știu că cineva are grijă de ei. E posibil ca uneori ei să mai trăiască sub imperiul fricii, dar niciodată ei nu

vor trebui să mai trăiască fără speranță” (pag. 284).

Circa două treimi din lucrare sunt dedicate evenimentelor secolului al XX-lea și conțin, cum era firesc, o importantă componentă informativă.

Indeul este comun pentru nume proprii și materii.

Cartea „Heroes of Israel. Profiles of Jewish Courage” își așteaptă traducătorul în limba română și ar trebui citită cât mai curând de toți cei ce au posibilitatea să și-o procure și s-o înțeleagă.

BETINIO DIAMANT

• David

• Samson

BIRUITORUL PARALIZIEI INFANTILE

Albert Sabin, inventatorul vaccinului oral, a decedat la 87 de ani

Albert Sabin, un pionier al medicinei preventive, care a adus una din cele mai importante contribuții la învingerea paraliziei infantile, a decedat, în martie 1993, în locuința sa din Washington.

Vaccinul oral al lui Sabin a fost introdus, în 1960, în S.U.A. și, în 1962, în Republica Federală Germania, protejând milioane de oameni de îmbolnăvirea de poliomielită. În prezent acest vaccin este folosit pe scară largă, în toate țările.

Sabin, originar din orașul polonez Białystok și sosit în S.U.A. în 1921, la vârsta de 15 ani, voia să devină stomatolog. În timpul studiilor a citit însă „Vânătorii de microbi” de Paul de Kruif, o carte de popularizare în probleme medicale; mai târziu, ca virolog cunoscut, a confirmat: „Cât ar fi de necrezut, dar cartea mi-a furnizat o imagine despre ceea ce înseamnă știința pentru om”. Sabin a abandonat stomatologia și a trecut la laboratorul de cercetare. În al doilea război mondial, medicul a preparat, la comanda armatei americane, vaccinuri împotriva bolilor tropicale.

În 1931, el a început, la Universitatea de la New York, cercetarea virusilor, pe care apoi a continuat-o și la Londra. După aproape trei decenii de muncă intensă, Sabin a preparat vaccinul oral, care a apărut nenumărați copii de îmbolnăvire și de paralizie. Mai târziu, el a spus că „întreaga cercetare a fost realment un război, cu logistică proprie și strategie proprie a terenului”.

Sabin a fost onorat în diferite moduri și în multe țări. În ultimii ani s-a concentrat asupra cercetării cancerologice. Albert Sabin se simțea puternic legat de Statul Israel, unde a trăit și a lucrat un timp. Din 1970 până în 1973 el a fost președinte al Institutului Weizmann pentru științe din Israel, dar apoi a demisionat, din motive de sănătate și, de atunci, a trăit din nou în Statele Unite.

Encyclopaedia Judaica l-a consacrat în volumul 14 (1971) un articol detaliat, iar omenirea l-a consacrat printre marii ei binefăcători.

COSMOSUL CHEAMĂ!

Programul spațial al Israelului

Israelul este una dintre cele opt țări ale lumii care au plasat un satelit pe o orbită circumterestră. Este o parte a programului care urmează să situeze Israelul, în secolul următor, dincolo de granițele actuale ale tehnologiei. De prin anul '60, când Israelul a început să se ocupe de tehnica spațială, au fost investiții mai bine de 300 milioane de dolari S.U.A., ceea ce a conferit statului evreu un rol important pe acest tărâm.

David Ben-Gurion, care n-a condus niciodată o mașină, a trasat calea. În timp ce arăta cu un deget pe hartă pustiu, stimulând prin acest gest construcția viitoarelor orașe, a ridicat celălalt deget spre cer. El avea dorința de a situa Israelul pe linia cea mai avansată a științei și tehnicii. Premisele traducerii în fapt, pe tărâm științific, a acestui vis, aparent irealizabil, le-a pregătit prof. Ernst David Bergmann, părintele cercetărilor pentru apărarea Israelului, iar măsurile de aplicare a programului elaborat au fost realizate de ministrul de atunci al apărării, Shimon Peres.

În 1988, OFEK 1 (ofek = orizont, perspectivă — în ebraică), un mic satelit, a fost plasat pe o orbită circumterestră de către o rachetă „Shavit” (cometă — în ebr.), trecând peste Marea Mediterană. Startul a reușit, deși a avut loc spre Vest. În mod obișnuit, navele spațiale decolează spre Est, pentru a folosi rotația Pământului ca impuls complementar. Israelul a renunțat la acest avantaj, pentru că, în eventualitatea unui start defectuos, satelitul să nu amerizeze cumva în... bazinul de inot al lui Saddam. Se putea presupune atunci că racheta „Shavit” a fost construită în vederea transportării

focoaselor și că OFEK 1 ar fi un satelit de recunoaștere. Dar satelitul nu avea nici un aparat de fotografiat la bord. Sarcina lui primordială era să verifice dacă Israelul avea capacitatea de a amplasa un satelit funcțional pe o orbită circumterestră, trasată dinainte. În conformitate cu această sarcină, la bord se aflau: o sursă de energie pe bază de celule solare, baterii, un aparat pentru protecție termică împotriva marilor oscilații de temperatură din Cosmos, un mic computer și instalații de radiocomunicații. Aceste ultime instalații erau limitate la mesaje transmise de OFEK 1 în jos, spre Pământ. După patru luni, mai mult decât era de așteptat, OFEK 1 a pătruns din nou în atmosfera terestră și s-a carbonizat.

OFEK 2 a fost lansat pe orbită în aprilie 1990. Acest satelit era foarte asemănător cu OFEK 1, dar, în plus, putea să primească prin radio indicații de pe Terra. El și-a încheiat activitatea, după trei luni, așa cum era programat.

OFEK 3 — aflat momentan în construcție la „Israel Aircraft Industries” (I.A.I.) — se va deosebi radical de predecesorii săi, în pofida ponderii sale identice, de 160 kg. Printre misiunile sale se vor număra

observații astronomice și fotografice asupra Terrei. Conducătorul proiectului, prof. Akiva Bar-Nun, subliniază însă că este vorba de un program pur civil. În opoziție cu acesta, generalul maior Oren Shahor a declarat, în cadrul unui interviu: „Un fotosatelit este o chestiune imperioasă și are, pentru toate laturile acțiunii de recunoaștere, o însemnătate colosală”.

OFEK 3 urmează să rămână doi până la trei ani pe orbita sa.

Nici prof. Bar-Nun, nici I.A.I. nu s-au pronunțat încă asupra termenului de lansare. Sute de oameni de știință, ingineri și tehnicieni se ocupă de acest proiect. Printre ei se află, alături de vechii specialiști israelieni, numeroși specialiști din fosta Uniune Sovietică, care au colaborat la programul spațial sovietic.

ÎNTREBĂRILE UNUI EVREU

La întrebarea: există antisemitism în România?, chiar și antisemiții notorii, de profesie răspund: „Nici vorbă!” Chiar și unii oameni serioși mi-au spus: sunt numai două, trei reviste periferice, de scandal, la care nu se uită nimeni, sau se cumpără doar din curiozitate. Personal, nu cred că trebuie subestimat efectul acestei macabre pseudonaționaliste, cu tragice antecedente, rău prevestitoare, cu părinți tutelari cunoscuți.

Este, firește, un punct de mândrie și de speranță faptul că, la această oră, nici o personalitate remarcabilă sau care contează din punct de vedere intelectual nu suferă la noi de boala antisemitismului sau, în orice caz, nu o etalează ca un „semn de sănătate” sau de „europenism”. Acest lucru este extrem de promițător pentru democrația română și mă chează o delimitare hotărâtă față de trecut. Dar poate greșesc, și aș dori sincer să mă înșel în această privință, am însă mereu sentimentul stingerhoric că lumea, așa cum trece adesea nepăsătoare pe lângă bulele răsturnate cu care s-a obișnuit (chiar și intelighenția), este mai mult preocupată de imaginea României în străinătate decât de chipul ei real! Am auzit de atâtea ori spunându-se: „Ne facem de răsu...” Străinii cred că noi...? Și atunci mă întreb: dacă n-ar fi această „străinătate”, nu ne-ar mai deranja „scandalul antisemit”? Ar fi, oare, atunci mai tolerabil? Trebuie să-l acceptăm așa de făcând parte din peisajul nostru cotidian, să-l respirăm normal, odată cu aerul? Mimăm democrația sau credem sincer în valorile ei?

Este respingătoare și erezia cu care șefii revistelor de tristă reputație se străduiesc să ne lămurească faptul că ei nu sunt antisemiți, că ei „au ce se au” doar cu vârfurile evreiești.

O primă observație: această încercare de disculpare, neconvingătoare, a acestor perfiți „vânători de capete” este implicit o recunoaștere că antisemitismul este o maladie gravă și rușinoasă.

A doua observație: nerecunoașterea Holocaustului. Evreii din România ar fi scăpat, pasămite, tocmai datorită bunvoiei mareșalului Antonescu. Probabil de aceea dl Neacșu scria, în ajunul călătoriei președintelui României în Israel: „Ii rugăm pe domnul președinte Iliescu să nu găscă precum Walesa în Kneset-ul israelian” (aluzie la faptul că Walesa a cerut iertare victimelor evreiești, în numele Poloniei. De fapt nici nu cerem cuvânt să ne ceară iertare. Ar învia oare, astăzi, cei asasinajii la București, la Iași, în Basarabia sau în Transnistria?).

Iar rugămintea i-a fost ascultată! Scria, călător, mai departe: „Nol suntur români și demnitățile neamului nostru nu trebuie stărbite de nimeni!”. Să fi fost oare lipsiți de demnitate Willy Brandt, Havel, Walesa, Dostokoz Geza sau Jozsef Antall, prim-ministru al Ungariei — când au cerut, în numele popoarelor lor, iertare victimelor nazismului și fascismului — sau Papa, când a îngenucheat, la Varșovia, în fața monumentului eroilor și martirilor evrei? Să fie, oare, demnitatea contrară căinței?

A treia observație: evreii ar fi adus comunismul în România (nu trebuie să fie mare sociolog ca să vezi netemeinicia afirmației; structura, prin excelență, de liber-profesioniști a populației evreiești din Diaspora numai potrivită cu comunismul nu era)! Doar Ana Pauker contează! Uitate sunt trupele sovietice de ocupație. Uitate e intervenția brutală a lui Vășinski, care, bătând cu pumnul în masă, a întronat guvernul dr. Petru Groza, transformând România dintr-o țară încă liberă într-o pușcărie și într-o colonie sovietică. Era, poate,

evreu? Uitați sunt și Groza și Dej, care, cu tancuri străine în jur și cu pistolul în mână, au transformat, prin teroare și șantaj, în nămi-căteva ore, o monarhie constituțională într-o republică totalitară. Au fost ei evrei? Or, acestea au fost momentele hotărâtoare care au decis soarta României pentru o jumătate de veac! Ceaușescu, ultimul mit și idol al revistei „România Mare”, a instaurat în țară un monstruos hibrid național-comunist, sub lozincă, mai mult sau mai puțin murturisită: „fără ruși și fără evrei!” Ceea ce a făcut însă Ceaușescu a fost „o ocupație autohtonă”, nu mai puțin nemiloasă decât cea străină. „Cui să-i mulțumim mai întâi pentru că tu existi?” (popor român — n.n.) Lui Dromicaites, lui Burebista, lui Decebal, lui Traian... Lui Ștefan cel Mare și Sfânt, lui Mihai Viteazul... Lui Cuza, lui Antonescu, lui Ceaușescu” (Ilie Neacșu, în revista „Europa”, dec. 1991). Ne întrebăm dacă încheierea acestei galerii ilustre cu numele lui Ceaușescu nu anulează dintr-un condei revolta populară din 1989, anticeaușistă, anticomunistă, antitotalitară? Nu-i aceasta o sfidare la adresa demnității poporului român? Nu se răfulesc dumealor doar cu evreii și cu ungurii, aceasta e doar o diversivone, ținta lor e mai importantă — democrația —, de care și profită.

Sunt, oare, acești gazetari patrioți? Ei fac elogiul radicalismului și, ignorând demersurile pentru pace din Orientul Mijlociu, chiar cele ale diplomației românești, cheamă la război lumea arabă, pe care o sfătuesc să se unească pentru a lichida Israelul: „O ripostă coordonată prin forță a țărilor arabe, bine pregătită și bine condusă, ar duce la deznodământul așteptat de o lume întreagă în Orientul Mijlociu”. Semnează: Gl. mr. (r) Dumitru I. Dumitru (rev. „Europa”, martie 1992). Nu se poate spune că antisemitismul celor de la „Europa” are un caracter strict național! Ca și Eichmann ori teroristii Hezbollah, ei optează pentru „soluția finală” a problemei evreiești.

Noi nu credem că xenofobia, antisemitismul pot deveni, azi, un program politic, fără a întorace apatele lumii, democrației, bunului simț și, mai ales, intereselor naționale. Nu credem,

În același timp, că acestea ar fi elemente constitutive și perene ale valorilor noastre naționale, oricine le-ar fi vehiculat odinoră. Dovadă că, în prezent, numai pimeii politici le mai vântură! Există, și în acest domeniu, un progres. Doar nu preferăm drezina prăfuită automobilului sau opaiul luminii electrice! Cu atât mai mult a apărut ca cel puțin bizară și anacronică înființarea, în 1992, a unui Institut Național pentru Românism și Românitate, avându-l ca președinte pe dl Romulus Vulpesco. Institutul, aflăm, avea „ambii mari” și urmărea să „contracareze acțiunile de denigrare a românismului”, anume puse la cale de Finanța Mondială sau Ocultă(?)

Pe umerii democrației române apasă o mare răspundere: ea nu asistă ca un spectator sau ca un arbitru la un meci televizat, punctând sau depunctând pe unii sau pe alții. Antisemitismul de la noi, pe fondul gravei crize morale și economice, este o problemă sau o maladie a societății românești! Să fim bine înțeleși: față în față nu stau două extremisme, două fundamentalisme, așa cum le-ar plăcea unora să creadă, ci democrația română și cea mai neagră reacțiune, de tip ceaușeto-fascist. Antisemitismul românesc este, deci, în primul rând, o problemă românească, iar în absența evreilor, exclusiv românească! Ne —bântuie toate fantomele trecutului și, în loc să le căutăm în noi, eliberându-ne, le căutăm la vecini, iar dacă vecinii sunt evrei, cu atât mai bine! Noi leșim „puri”! Istoricul Andrei Pippidi, într-un interviu din „Expres” (12 martie 1992), referindu-se la volumul de documente „Martirii evreilor din România”, scria: „Mărturisesc că eu mă așteptam ca această carte să zguduie conștiințele. Am constatat întâi că n-a cîlit-o nimeni. Appl, am văzut că, în urma unui singur articol care lua atitudine, al dlui Nistorescu, s-a revărsat o avalanșă de resentimente și vindictă împotriva evreilor. Nu era reacția cea mai indicată”. De fapt, credem că oamenilor le vine greu să suporte o povară de conștiință, darămite două, și pe cea a fascismului și pe cea a comunismului. E prea mult! Și asta, până la un punct, e de înțeles! Dar intelectualii, istoricii, scriitorii, teologii au datoria să facă o reevaluare a trecutului. Ar trebui lămurite chestiuni elementare, ca, de pildă, faptul că nu există popoare bune și rele, vinovate și nevinovate. Există doar oameni buni și oameni răi, cinstiți și necinstiți, iar răspunderea e individuală, nu colectivă. De aici aberația demonizării evreului! Evreii sunt un popor, ca oricare altul.

Dacă vreți, totuși, o deosebire, ea există: evreii au mai multe întrebări decât răspunsuri, lată câteva de actualitate. Ce fel de lume e aceasta? În care cineva, fie și senator, poate fi „demascat” că este evreu, adică mai rău decât delinquent? Ce sens mai îndă convingător și democrației atunci când președintele unui partid (dl Nica Leon), pretins revoluționar și democrat, se plânge la televiziune că el nu e prezent mai des pe micul ecran, probabil fiindcă „nu este evreu întreg și nici măcar pe jumătate”? Iar întrebările de acest gen se pot înmulți. Nu ne doare atât antisemitismul antisemilor (aceasta este, în fond, pămăusa, vreau să spun meseria lor), cât ușurătatea democrațiilor sau a pretențiilor democrații! Fiindcă democrația și antisemitismul se exclud reciproc! Nu poți fi una și alta în același timp! Dar, mai mult, tolerează antisemitismul înseamnă a te face partaj, complice cu acesta! Și a lăsa să crească mai departe această buruiună fără a plivi înseamnă a te trezi, la un moment dat, năpădit de bălăni. Un articol din „Adevărul”, reproducem semnificativ și de „Europa” (dl A. Ūncu, 25 martie 1992), consideră că e vorba de o „alerță artificială”, „fără teme” (ceea ce nu concordă însă deloc cu declarația limpede a guvernului), o campanie susținută de anumite cercuri interesate. „Gălgăia evreiască” ar fi — potrivit opiniei domniei sale — „mult prea surzătoare și deplasată în contextul libertarismului din viața noastră publică”! Deci „libertinismul” (ce elegant și nevinovat blazon pentru antisemitism! Chiar amuzant, nu?) ar fi permisiv, în schimb evreii, dacă protestează împotriva antisemitismului, ar trebui să pună surdina, căci protestele lor se aud prea departe! Iar facem democrație doar de ochii lumii? Încheierea articolului reprezintă însă o mare acrobație dialectică, dar cu efect de bumerang: „Chestiunea antisemitismului este sperietoare de hârtie. Dar și hârtia este inflamabilă!” Noi reținem această ultimă afirmație, chiar o salutăm, fiindcă totul începe cu ura cultivată pe hârtia cu care se aprind apogurii! Iar noi avem în această direcție o tristă experiență multimilenară.

Aș dori să închei tot cu o întrebare, de astă dată de ordin mai general. România are acum de ales între nostalgia izolării, a ultranaționalismului și dictaturii (legionară, antonesciană ori comunistă) și un viitor democratic, în marșă familie europeană. Nu credeți că, deși puțin, evreii pot pune umărul pentru cauza cea bună?

ȚICU GOLDSTEIN

Antisemitul nu apelează la argumente

Din totalul populației globului, evreii reprezintă circa un sfert de procent. Și totuși, un număr însemnat de premii Nobel aparțin unor oameni de știință și de literă evrei. Pentru exemplificare, menționăm doar câteva nume: în fiziologie și medicină — Paul Ehrlich, Ilya Mecnikov, Cesar Milstein, Michael Brown, Joseph Goldstein, Stanley Cohen, Ritta Levi-Montalcini; în fizică — Albert Einstein, Niels Bohr, Gustav Hertz, James Franck, Max Born, Lev Landau, Plotr Kapita, Steven Weinberg; în chimie — Adolf von Baeyer, Fritz Haber, Ilya Prigogine, Paul Berg, Aaron Klug; în literatură — Henri Bergson, Boris Pasternak, Shmuel Agnon, Saul Bellow, Isaac Bashevis-Singer, Elias Canetti, Israf Brodsky; în economie — Leonid Kantorovici, Lawrence Klein, Franco Modigliani ș.a. în cultura universală, evreii au avut reprezentanți de primă mărime, ca de exemplu: Herbert Marcuse (filozofie), Sigmund Freud (psihanaliză), Meyerbeer, Mendelssohn-Bartholdy, Gustav Mahler

(compozitori), Arthur Rubinstein, Yehudi Menuhin, Yasha Heftetz, Isaac Stern (interpreți), Heinrich Heine, Franz Kafka, Jakob Wassermann, Franz Werfel, Lion Feuchtwanger, Isaac Babel, Robert Musil (scriitori), Amedeo Modigliani, Marc Chagall, Chaim Soutine (pictori) ș.a.

Printre evreii originari din România se remarcă Tristan Tzara (Samuel Rosenstock), fondatorul mișcării avangardiste Dada, B. Fundolanu (Benjamin Wechsler), poet de limbă română și franceză, gazet de nazisti la Auschwitz-Birkenau, Ilarie Voronca (Eduard Marcus), scriitor de limbă română și franceză, Paul Celan (Ance), poet de limbă germană, mort la Paris, Eugen Relgis, romancier și publicist de limbă română și spaniolă, plecat în Uruguay, Victor Brauner, Marcel Iancu, pictori plecați din țară în Franța și, respectiv, în Israel, Lazăr Edeleanu, remarcabil chimist român dintre cele două războaie, Radu Lupu și Silvia Marcovici, interpreți străluciți, care trăiesc în străinătate ș.a. Nu este nevoie de o însușire în continuare a altor nume pentru a demonstra rolul de ferment cultural și de purtător de cultură al evreilor în marea trecere a lumii prin secole și ani. Transformarea evreilor dintr-un trib de păstori, din timpurile lui Avraham, într-un popor de oameni ai Cărtii, datorită împrejurărilor istorice nefavorabile pentru menținerea existenței statale, dar constant folosite pentru dezvoltarea culturală, explică și în prezent expansiunea benefică a spiritului investigator și creator al evreilor, în cele mai variate domenii, indiferent de zona geografică și de țara în care locuiesc. Să fie acesta așa-zisul „spirit dizolvant” al evreilor de care au fost acuzați de către antisemiții de dreapta sau de stânga, de nazisti sau de național-comuniști? Tratarea cu dispreț, cu neîncredere sau cu ură a acestui fenomen al setei de cultură a evreilor exprimă înjustime spirituală, încercarea în superstiție și dogmă, ca în cele mai întunecate epoci ale istoriei.

Niciodată evreii nu au dus distrugerea unei culturi, ci, dimpotrivă, au contribuit la nuanțarea ei pe latura umanistă, universalistă. O cultură strict națională, fără a fi parte integrantă din cultura tuturor popoarelor, a lumii, nu poate dăinui decât într-un spațiu limitat de granițe artificiale sau de accidente de relief catastrofale. O dovadă a deschiderii culturale a evreilor la ei acasă, în Israel, este gama largă și variată de manifestări și înnoiri ale culturii evreiești și universale care se dezvoltă impetuos în această țară, din anul 1948 și până în prezent.

Mulți au fost induși în eroare de afirmațiile filozofului Fr. Nietzsche, care le-a preluat în parte de la Richard Wagner, referitor la un pretins rol destructiv al spiritului evreiesc în cultura germană și, în general, în cultură. Pentru afirmarea unui crez, se recurge de multe ori, din păcate, la sacrificarea unor adevăruri evidente.

Aceasta este o realitate istorică. Pentru a combate decadența, saturarea, dezorientarea, disperarea din gândirea și arta secolului al XIX-lea, așa cum le vedeam ei, deci manifestată ale unui fenomen de crez, tipice oricărei culturi sănătoase în esență, Wagner, dar și mai mult Nietzsche au încercat să găsească cauzele în fundamentalele creștinismului, ca emanție, după ei, a spiritului oriental și iudaic. De aceea Wagner s-a refugiat în mitologia germană precreștină și timpuriu creștină, iar Nietzsche în cultura antică greacă. Erau modele care le convenseau spiritual, temperamental și pe care și-au construit opera. Din fericire, nici cultura germană, nici alte culturi nu au aruncat peste bord moștenirea existentă și nici nu au mers cu ochii închiși pe căile propuse, cu generozitate desigur, de Wagner și Nietzsche. Propaganda nazistă, care a vrut să fizitizeze unele concepte ale acestora, nu se poate confunda în nici un punct cu marea cultură germană. Aplicarea practică a acestui rapt ideologic, a acestor scoateri din context a fost „soluția finală”, cu corolarul ei, Holocaustul, executat de regimul nazist cu o virtuozitate inspirată de Satana. Dumnezeu și cultura n-au nimic comun cu aceste aberații inumane ale istoriei. Cineva, într-o țară sau alta, va spune că evreii domină piața, economia mondială, politica, suferințele oamenilor sau va face alte și alte afirmații absurde de acest gen. Piața și economia mondială sunt dominate de cei care au tehnologii avansate sau care știu să-și folosească resursele. În Japonia, de pildă, nu există evreii între magnajii economiei sau finanțelor, iar evreii americani puternici în aceste domenii duc o politică în favoarea intereselor lor economice, ca orice om de afaceri, de orice nație ar fi. Dacă cineva poate dovedi că există o organizație secretă, ultrasecretă, oficială, semi-oficială evreiască în stare să domine politica în lume sau economia, acela trebuie să iașă în față și să o dovedească. Nici Hitler, care s-a lăudat că poate s-o facea, nu s-a putut ține de cuvânt și a murit cu minciuna pe buze. Dar afirmația există și evreii sunt puși să demonstreze contrariul, ceea ce este absurd din punct de vedere juridic și moral.

Dumneata mă acuzi că eu fur, eu trebuie să dovedesc că nu este adevărat. Atunci cineva trebuie să mă urmărească în fiecare clipă, de-a lungul întregii vieți, până la moarte și chiar după aceea să-mi răscrolească biografia pentru a constata că nu am furat niciodată. Acel cineva nu există. Dar antisemitismul afirmă cu perfidie că evreii — și, domină, pervertește, sacrifică, trădează, ascund, complotază, înșală ș.a.m.d. Antisemitul nu are argumente și nu apelează la ele. Uneori le fabrică singur, alții nici se se mai obosește să caute, să inventeze. Dar se știe că minciuna are piciorule scurte. Doar... BORIS MARIAN MEHR

„Potențialul este subestimat”

Interviu cu Yaron Svoray, ziarist israelian, cercetător în cadrul Centrului de depistare a neonaaziștilor „Simon Wiesenthal”

— Ca ziarist, ați trăit aproape șase luni printre neonaaziștii germani. Cât sunt de puternici extremiștii de dreapta?

Svoray — Guvernul federal subestimează — fie din naivitate, fie din dorința iluziei — potențialul extremei drepte. „Frontul Național”, interzis, are — formal — numai 130 de membri. Mi s-a arătat însă o listă de computer cu 8 600 de nume și adrese. Chiar dacă două treimi din ele nu corespund, sunt, totuși, mult mai multe decât crede serviciul de securitate.

— Ce experiențe ați avut cu poliția?

Svoray — Mai mulți neonaaziști mi-au confirmat că, înaintea perchezițiilor domiciliare, sunt anunțați telefonic de către anonimi din cercurile poliției. Când sunt oprii de poliști, în absența vreunor martori, agenții îi tratează prietenos și curtenitor. Am avut senzația că toleranța din partea poliției este foarte mare.

— Toamna trecută, Bonnu a interzis mai multe organizații de dreapta. Ați remarcat consecințe ale acestor acte?

Svoray — Interdicțiile sunt o glumă. Nu se poate schimba nimic. Neonaaziștii își tipăresc și difuzează în continuare materialul de propagandă. Ei își țin adunările și discută despre

„minciuna” Auschwitz sau despre posibilitatea unei răsturnări, arătându-și și mândrie armele.

— Câți dintre neonaaziști erau înarmați?

Svoray — Aproape toți. Numai conducătorii nu, locuințele lor sunt prea des percheziționate.

— vedeți primejdia unui terorism radical de dreapta organizat?

Svoray — Da, îl consider aproape sigur. Există armele, există atitudinea; poate, deocamdată, lipsește know-how-ul, pe care-l capătă în Croația, unde unii se duc ca luptători voluntari.

— Ați vorbit cu peste 300 de neonaaziști. Ce fel de oameni sunt?

Svoray — Situația este, după părerea mea, îngrijorătoare și în această privință. Spererăm să întănesc doar câțiva izolați, proști, incorigibili, tineri răstăciți care și-ar dori să fie Goering sau Goebbels. Dar mulți sunt cetățeni „respectabili”, de profesii onorabile — medici, avocați, oameni de afaceri —, eleganți, cultivați. Manfred Roeder, un vechi neonaazist, chiar mi-a povestit cum fostul episcop de Regensburg, Rudolf Graber, i-a pus la dispoziție bani și birouri.

Ajunge! (După revista „Stern”, nr. 18/1993).

ISRAEL

1993

Sumare gânduri
la reîntoarcerea
în România

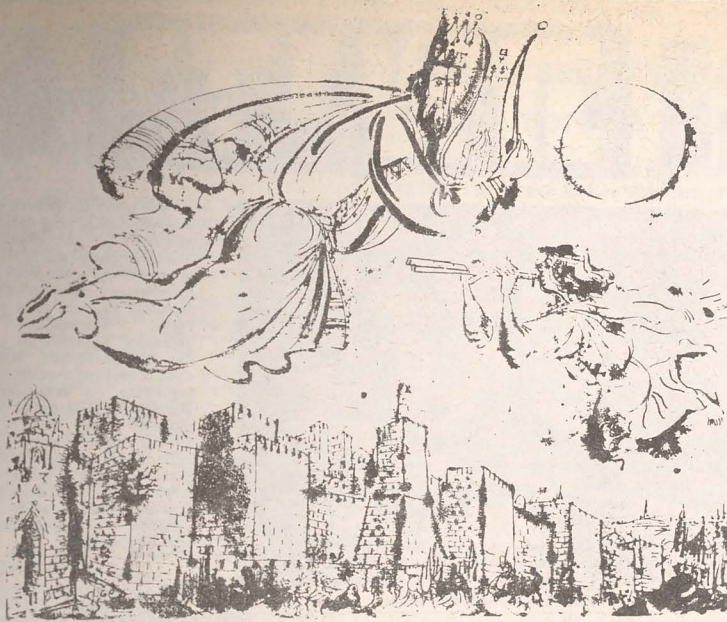
Atunci când ai fost de șase ori într-o țară, crezi — sau speră — că o cunoști. Localnicii îți replică însă că una e să vii ca turist și alta să te stabilești definitiv acolo. Unde acolo? În Israel, bineînțeles; deși unii (puțini la număr, din fericire) scotesc Statul Israel doar ca o trambulină spre America...

Ce observă un „turist” străin? Am pus turist între ghilimele, deoarece eu n-am stat în hoteluri de lux și n-am luat masa la restaurante. Am locuit în rude care nu fac parte din înalta societate, dar duc un trai decent. În Israel, a avea un apartament, mașină și televizor cu video nu mai este socotit astăzi un lux, ci o necesitate. Doar rudele mai în vârstă, care au apucat vremea eroice ale pionieratului, când locuiau în corturi, iar o baracă de lemn era un vis îndepărtat, oftează, dar se uită mulțumite la nepoții lor care au computere personale.

Vorbim de nivelul de trai: totul depinde de unghiul din care-l privești. Pentru turistul din Est, supermarketurile ticșite cu alimente, magazinele universale, unele de dimensiuni gigantice (cum e recent datul în folosință „Canion”, din Bat-Yam) îi iau ochii. Pentru turiștii veniți din Occident, toate acestea nu reprezintă ceva deosebit. Au și ei, acasă, asemenea lucruri, ba chiar și mai...

Se clădește enorm; de fiecare dată când am fost, am găsit cartiere noi: blocuri cu apartamente tip, modeste, dar și vile sofisticate. De pildă, mi-au plăcut noul centru, ca și feleza de la Netanya. Arhitectura modernă încântă ochiul privitorului. Te uimesc blocurile din Ierusalim, unde o lege (măci din timpul stăpânirii otomane) interzice utilizarea altor materiale decât piatra gălbuiă ce se extrage chiar de acolo. Și, deși lipsite de culoare, nu sunt deloc monotone, datorită fanteziei arhitecților. Casele sunt însă scumpe, iar chirii mari. Cea mai importantă problemă a părinților este aceea de a strânge bani, încă de când copiii sunt mici, pentru a-i ajuta, după armată, să-și cumpere un apartament. Băncile acordă împrumuturi în acest scop tinerilor căsătorii. Și pentru că veni vorba de bănci, trebuie relevat sistemul financiar existent, unde toate întreprinderile și instituțiile „bagă” în bănci salariile și pensile tuturor cetățenilor și unde aceștia își au deschise conturi. Oamenii nu prea circulă cu bani, ci își fac aprovizionarea cu securi (bineînțeles că nu dai un cec pentru o pâine sau un pachet de țigări). Pentru sumele mici necesare, automatele din fața băncilor le eliberează, chiar în zilele de sârbătoare, să zicem 200 de șekeli, pe baza unui cartic magnetic. Și îți dau și decontul tău. Bineînțeles că majoritatea conturilor sunt pe minus. Ce înseamnă asta? Banca eliberează bani și achită securile tale chiar dacă nu mai ai în acel moment nimic în contul tău. Aceasta înseamnă că ești în „minus”.

Desigur că nici o bancă nu scotește asta ca o pomână. Pentru fiecare șekel împrumutat în felul acesta, banca primește dobândă. De altfel, nu trebuie uitat că băncile toamă din dobânzi trăiesc. Și să te ferească Dumnezeu să întârzi cu plata unor datorii, că dobânzile se capitalizează și plătești dobânzi la dobânzi. Cineva făcea socoteala că un șekel nepătit în timp poate, în câțiva ani, să-ți aducă o datorie de câteva sute de șekeli... Dar oamenii s-au obișnuit cu datoriile. Un mucațit făcea socoteala că fiecare nou născut are din burta mamei o datorie de 50 000 \$, dacă socotim datoriile Statului Israel către străinătate... În rest, Israelul posedă o industrie modernă, eficientă, rentabilă,

• Jossi Stern — ilustrație la „Cântarea Cântărilor”

bazătă pe electronică, textilă, alimentară, prelucrarea diamantelor (primul loc în lume), o agricultură adaptată climii și solului. Un fost ministru român al agriculturii, care a vizitat Israelul, se mira cum un popor ce a fost rupt de agricultură timp de două milenii, a putut ajunge la o asemenea situație, adică să satisfacă, în general, nevoile țării și să aibă și un surplus pentru export... Un exemplu lămuritor: Israelul a întrecut Olanda în ce privește cantitatea anuală de lapte pe cap de vacă, deținând acum primul loc în lume. Și asta într-o țară care, acum 50 de ani, era în cea mai mare parte un imens deșert... Cât despre felul cum trăiesc cultivatorii de pământ (mi-e greu să spun jăranii), două vizite în kibutzuri: unul lângă Rehovot și celălalt lângă Netanya, ca și într-un moșav, m-au lămurit. Vile cochete individuale sau câte două apartamente (parter și etaj), restaurante, școli, dispensare medicale, grădinițe etc. În ultimii ani kibutzurile sunt industrializate: se produc sucuri de fructe, lactate, mezeluri, gemuri și altele, dar și elemente de electronică, ba și mobilă din cherestea importată (Israelul are puține păduri). Kibutzurilor le-au crescut veniturile și de pe urma faptului că au dat în folosință hoteluri pentru cei ce vor să-și petreacă o vacanță sau numai un week-end în mijlocul naturii.

Sistemul medical se aseamănă cu al nostru, cu deosebirea că e mai bine dotat din punct de vedere tehnic și mai bine acoperit cu cadre medicale (am putea spune că există chiar o înflorire de medici, mai ales de când au venit cei din fosta Uniune Sovietică). Noul guvern dorește acum o modernizare a sistemului medical, pentru a-l face mai eficient, pentru a da posibilitatea pacientului să-și aleagă singur medicul pe care dorește să-l consulte. Căminele pentru bătrâni sunt o carte de vizită excelentă pentru Israel. De la cele pentru săraci, până la cele pentru milionari, există o diversitate de forme menite să se ocupe de cei ce suferă de singurătate, de cei ce nu se mai pot ajuta singuri. Transportul urban și interurban este civilizată, rar se întâmplă ca să se călătorească în picioare în autobuz.

Se modernizează și căile ferate. Liniile Tel-Aviv—Haifa este deservită actualmente de trenuri elegante, cu aer condiționat. De curând, a fost modernizat și metroul din Haifa (singurul din lume care circulă de jos în sus și invers). El face legătura dintre partea de jos — portul — și celelalte nivele intermediare până sus, pe partea cea mai înaltă, așezată pe Muntele Carmel, de unde poți avea o privire panoramică asupra golfului. Orașele sunt, în general, curate. Gunosiile se duc de către locatarii în pungă de plastic (fiecare magazin îți predă mărurile cumpărate în pungă de plastic) în tomberoane pe care salubritatea le preia zilnic. Și totuși, există și unii (puțini) care aruncă pe jos capete de țigări, bilete de autobuz, ambalajele de la dulciuri.

Israelul posedă una din cele mai dese rețele de șosele asfaltate din lume. Și totuși, automobilii sunt nemulțumiți: ei susțin că această rețea nu face față traficului (am aflat, între altele, că Israelul ar ocupa primul loc în lume în ce privește numărul de mașini pe cap de locuitor). Mi s-a întâmplat și mie (îndeosebi vineri la prânz) să parcurg câte o distanță de 5 km într-o oră. Se cere transformarea șoselelor în autostrăzi. În cei 45 de ani de la eliberare, au murit mai mulți cetățeni pe șosele decât în toate războaiele pe care le-a avut de suportat Israelul...

De altfel, diferite comisii formate din specialiști scotesc că s-ar putea da de lucru sutelor de mii de oameni ce urmează să vină, prin mari lucrări, cum ar fi: autostrăzi, crearea unei linii de cale ferată care ar urma să străbată Neghevel și care ar uni Tel-Avivul de Eilat; un metrou care, în prima fază, ar uni Herzliya, prin Tel-Aviv, cu Yafro, Bat-Yam și Rishon-leZion, urmând ca ulterior să primească linii perpendiculare din Ramat Gan, Bnei Brak, Hulon. Sigur că cel mai mare proiect ar fi crearea unor uriașe

hidrocentrale, ce ar putea alimenta cu energie electrică întreg Israelul, dar și țările vecine, prin crearea unui canal între Marea Mediterană și Marea Moartă, cu o diferență de nivel de sute de metri.

Dar pentru acest din urmă proiect este necesar și acordul altor țări vecine și, îndeosebi, al Jordaniei; beneficiile ar fi uriașe, dar e nevoie mai întâi să existe o pace stabilă în această zonă. E posibilă pacea israelului cu vecinii? Politologii din Israel, ca și din alte țări, spun că da. Pe ce se bazează ei? Pe actuala conjunctură internațională, care facilitează procesul de pace din Orientul Apropiat. În ce constă această conjunctură? În primul rând, în încetarea războiului rece, care favoriza aprinderea și întreținerea de focare de război pretendenți în lume; prăbușirea comunismului, creșterea rolului Statelor Unite în lume și schimbarea raportului de forțe în O.N.U. (de menționat, de pildă, anularea de către Adunarea Generală O.N.U. a rușinoasei rezoluții care asimila sionismul cu fascismul); schimbarea situației din Golf, unde țările arabe din această regiune nu se mai tem de Irak, îndeosebi Iordania și Siria (Siria a luat chiar parte la coaliția militară antiirakiană); încetarea războiului civil din Libia; faptul că până și Libia lui Kadhafi tatonază terenul în vederea unei înțelegeri cu Israelul; chiar și palestinienii s-au săturat de „Intifada” (vezi convorbirile directe cu Israelul), mai ales că țările arabe bogate nu mai ajută financiar O.E.P.-ul; schimbarea situației din Israel, unde la putere se află acum forțe politice capabile și dornice de a încheia o pace stabilă în Orientul Apropiat.

În încheierea sumarelor mele impresii după ultima vizită în Israel, aș vrea să formulez un fel de concluzie în legătură cu posibilitatea păcii în această regiune: se spune că uneori „nu se vede pădurea din cauza copacilor”. Celor care mai sunt pesimiști le-aș sugera o distanțare: să facem o comparație între 1948, anul independenței și anul acesta, 1993. Acum 45 de ani, un singur stat arab recunoștea Israelul și numai de facto, adică existența lui și nu și de jure, adică de drept. Acel stat era Tunisia. Pentru acest fapt, Tunisia fusese un timp exclusă din Liga Arabă. Astăzi toate țările arabe (cu excepția Irakului) recunosc de facto existența Israelului, iar unul îl recunoaște chiar de jure. E vorba de Egipt; trebuie adăugat însă că în acest stat locuiește aproape o treime din lumea arabă și că lucrările conferinței israeliano-arabe dovedesc schimbarea apreciable a gândirii majorității lumii din această regiune.

G. IOSUB

Institutul de învățământ
„GOLDA MEIR”

Centrul Internațional de învățământ „Golda Meir”, de pe Muntele Carmel (Haifa), a fost fondat în 1961, pentru a contribui la perfecționarea pregătirii femeilor implicate în activitatea comunitară din statele africane și asiatiche în curs de dezvoltare. Centrul a primit numele regretatei Golda Meir, fost ministru de externe și, apoi, prim-ministru al Israelului. Ea și-a adus contribuția la dezvoltarea relațiilor dintre Israel și țările africane, vizitând multe dintre ele. În autobiografia ei, Golda Meir scrie: „Centrul a ocupat, totdeauna, un loc aparte în sufletul meu”.

De la deschiderea Centrului, aproximativ 6 000 de participante din 120 de țări au urmat cursuri referitoare la dezvoltarea vieții comunitare. Deși cursurile sunt proiectate, în special, pentru femei, bărbații pot, de asemenea, participa la aceste cursuri. Directoarea Centrului este Fannet Modek, demnă succesoare a Minei Ben-Zvi, una dintre fondatoarele Centrului.

Întregul colectiv studentesc locuiește și audiază în campusul Centrului, care se află sus, pe Muntele Carmel, de unde se deschide priveliștea minunatăului golf al Haifei. Clădirea inițială e mai veche, dar, în 1991, a fost complet renovată.

Faptul că studenții din diferite țări, dar preocupate de același element de activitate, trăiesc și muncesc împreună le oferă posibilitatea să învețe unul de la altul. Ei descoperă că multe din problemele lor sunt împărtășite de toți și, în felul acesta, capătă o nouă perspectivă asupra propriilor țări.

Centrul funcționează în cadrul unui program israelian pentru cooperare internațională și are legături cu un număr de birouri de asistență guvernamentală și neguvernamentală, organizații de femei și agenții specializate ale O.N.U.

Participantele sunt funcționare cu studii medii, supraveghetoare și educatoare. Cursurile de două-trei luni și seminariile de trei săptămâni sunt orientate în următoarele direcții: dezvoltare comunitară rurală; organizarea cooperativelor; educație preșcolară; programe pentru tineret; rolul femeii cu funcții de conducere în dezvoltarea comunității; rolul supravegherii și studiului în dezvoltarea comunității.

• GOLDA MEIR

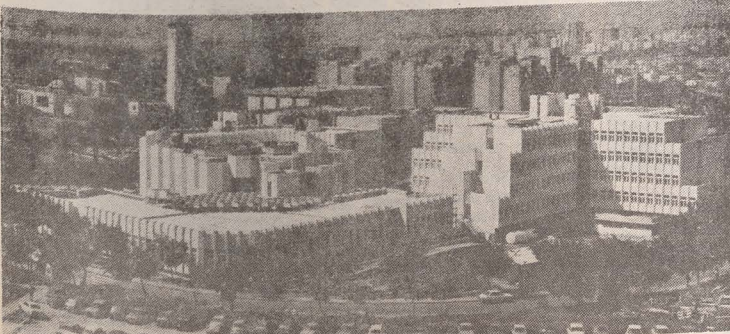
Subiectele, discutate în clasă, sunt ilustrate prin materiale prezentate de participanți, extrase din propria lor experiență de muncă. Bibliografia de referință este pusă la dispoziție de biblioteca specializată a Centrului, care găzduiește mai mult de 10 000 de volume, în engleză, spaniolă și franceză.

Vizite pentru cunoașterea modului de activitate al serviciilor economice, educative și sociale, în zonele rurale și urbane, în kibutzuri, moșavuri și în orașe israeliene în curs de dezvoltare, vizite întreprinse de cursanți, concretizează modul în care sunt aplicate concepții și principii discutate în clasă.

56 de reprezentanți din 24 de țări (printre care 16 țări din Africa) au participat la aceste cursuri anul trecut. 36 au fost femei.

Este demn de menționat că au existat și studenți din țări care nu au relații diplomatice cu Israelul, ca, de exemplu, Burundi, Mali, Namibia, Rwanda și Uganda.

La ceremonia de absolvire, pe lângă diplome și o fotografie în grup, studenții au primit, de asemenea, un certificat prin care li s-a acordat titlul de „Pelerinii la Ierusalim”, dat fiind că toți au vizitat Ierusalimul.

• „BAR ILAN” — o modernă universitate israeliană

STIRI

• ORT

Școlile ORT permit tinerilor și adulților să-și asigure viitorul învățând o meserie tehnică modernă și rămânând, în același timp, evrei atașați tradițiilor lor, în lumea anului 2000.

În Franța, această mare organizație posedă, pe lângă școala sa din Toulouse, o legăvă tehnică și opt centre de formare profesională, care pregătesc an de an peste 8 000 de tineri și adulți ca tehnicieni și muncitori de înaltă calificare.

• ISRAEL INFOS

Ziar de limbă franceză editat în Israel, „Israel Infos” este o publicație informativă independentă, nelegată de nici o organizație sau grup de influență, nici pe plan politic, nici pe cel religios. Echipa sa de ziariști are o deplină libertate de opinie și de analiză.

Rolul pe care și l-a asumat este acela de a contracara dezinformarea și informarea denaturată ce mai pot fi observate în mass media din Franța în legătură cu Israelul.

• STELĂ COMEMORATIVĂ

Comunitatea evreilor din Le Mans (Franța) era importantă încă din evul mediu, membri ei locuind într-un cartier format din mai multe străzi. Aveau piață proprie, școală și spital. În 1289, în timpul marelui val de expulzări, au fost și ei izgoniți, ca și alți evrei, din Franța.

Comunitatea a fost greu încercată de al doilea război mondial, numeroși evrei pierind în deportare. O stelă comemorativă în memoria lor se află în Marele cimitir din vest, al acestei localități.

• APĂ PENTRU TEMPLU

În cel de-al doilea Templu din Ierusalim, care a fost distrus în anul 70 e.a. de către comandantul de oști roman și ulterior împăratul Titus, era nevoie zilnic de multă apă. Singura sursă din vechiul Ierusalim — Izvorul Gichon, din Valea Kidron — nu era îndestulătoare. Apa din numeroasele cisterne era folosită ca apă de băut. Drept care, locuitorii Ierusalimului s-au văzut nevoiți, acum 2 000 de ani, să aducă apă din împrejurimi. De multă vreme era cunoscut un curs de apă, lung de 21 km, care pornea de la sud de Betlehem, la Izvorul Ein Etam, din apropiere de așa-numitele lazuri ale lui Solomon și se sfârșea pe Muntele Templului, la Ierusalim. Arheologii au descoperit de curând un tunel cu o lungime de 400 de metri, în partea de sud a Ierusalimului, în apropiere de Promenada-Hess, tunel săpat în stâncă în secolul I î.e.a., poate încă de către hașmonei sau de către Herodot, care era un vestit arhitect. Înclinajul este minimal, de 1,5 m la un kilometru. Apa curgea, de aici, foarte încet, dar continuu și, evident, în cantitate îndestulătoare. Statul Israel renovează acum tunelul, cheltuind pentru aceasta suma de două milioane de dolari; până la sfârșitul acestui an, lucrarea va putea fi încheiată.

• VĂNĂTORII DE NAZIȘTI

Beate Klarsfeld — 53 de ani, catolică, germană, doi copii —, împreună cu soțul ei, Serge Klarsfeld — evreu, francez, avocat și istoric —, își dedică viața, în pofida nenumerărilor încercări de atentat împotriva lor, căutării criminalilor nazisti. Mulțumită lor, a putut fi depistat Klaus Barbie, călăul din Lyon, în Bolivia, Alois Brunner în Siria, precum și numeroși alți criminali nazisti. Israelul a propus-o

• O tânără etiopiană din Israel

până acum de trei ori pe Beate Klarsfeld pentru Premiul Nobel. Împreună cu soțul ei, a scris mai multe cărți despre Holocaust, printre care: „Amintiri despre evreii deportați din Franța”, „Copil din Izleu” și „Soarta evreimii din România, 1939—1945”.

• ISRAEL ÎN IMAGINI ALB-NEGRU

Oamenii în Israel, în ambianța țării, au fost surprinși de Marc David Herzka cu aparatul său fotografic. În decurs de un an, el a surprins succesiv și subtil, cu lentila sa, situația și modul de viață din această țară. Au apărut, astfel, fascinante fotografii „la minut” din diferite aspecte ale vieții, care merg direct la inimă. Viața — cum o poți afla numai în Israel, unde evrei din peste 100 de țări și-au găsit noua-vechea lor patrie.

Galeria „Ben Pitah”, din Zürich (Elveția), prezintă numeroase fotografii ale sale în format mare, imprimate manual, pe hârtie Baryt. Suma realizată din vânzarea reproducerilor litografice aflate în expoziție servește la sprijinirea tinerilor fotografi care au făcut Alia din Rusia în Israel. Se planuiește să li se acorde un ajutor la procurarea materialului (laborator, aparate etc.), pentru ca în curând și ei să-și poată expune lucrările la Zürich.

• EVREI BERLINEZI

Arhitectul Daniel Liebeskind a elaborat proiectul unui muzeu la Berlin, în care să fie prezentată istoria evreilor din acest oraș, până la Holocaust. Actualmente, proiectul poate fi vizionat la Muzeul Ierusalimului din Ierusalim.

• AUSTRIA NU I-A UITAT

Muzicolog și jurnalistul dr. Joseph Braunstein, aflat din Austria în 1940, a sărbătorit, la New York, cea de-a 101-a aniversare a zilei sale de naștere. În cadrul unei festivități desfășurate la consulatul general austriac, i s-a conferit, de către președintele federal al Austriei, reprezentat prin șeful acestui for diplomatic, titlul profesional de „Professor”.

„Ministrul de externe, Alois Moch, a subliniat că «Professor» înseamnă adept. V-ați declarat, în decursul îndelungatei Dvs. vieți pline de har, adept al muzicii nepieritoare și al culturii muzicale din vechea Dvs. patrie, chiar și atunci când noaptea s-a lăsat peste Austria și a trebuit să părăsiți țara. Față de această consecvență, exprimăm așăzui nostru respect”, se scrie în telegrama de felicitare transmisă sărbătoritului, după ce au fost subliniate meritele sale deosebite față de Austria.

Cel prezert în festivitate și-au exprimat admirația și mulțumirea pentru că sărbătoritul nu a păstrat împotriva țării sale continentului amar promovet de înfiorătorul destin al emigrației, ci a avut tăria de caracter să lerte cele întâmplate și să stabilească un nou contact cu Austria, fiind totă viața sa «un ambasador al tezaurului cultural vienez».

• CURSURI DE IVRIT LA REUTLINGEN

Universitatea populară din Reutlingen (Germania) oferă cursuri de limbă ebraică pentru începători și avansați. În acest oraș din landul Baden-Württemberg, pare că interesul pentru limba Ierusalimului este important. Deoarece există mereu

noi solicitări pentru cursurile de începători, numeroși studenți la lingvistică își largesc cunoștințele la cursuri cu nivel superior. Curaurile de limbă ebraică de la Universitatea populară din Reutlingen sunt conduse de Joseph Rotschild, din Tübingen. S-a mai desfășurat și un curs seral facultativ despre specialitățile culinare israeliene, precum și un curs, de sfârșit de săptămână, dedicat dansului popular israelian.

• CE NE COMUNICĂ NOII NĂSCUȚI

Chiar de la naștere, ei pot să numere. Plănsul lor conține mesaje. Și cu toții sunt mici minuni. Ceea ce mamele evreice știu de mult au constatat oameni de știință din Oxford, Arizona și Paris, datorită a numeroase teste. Și în spitalul din Beer-Sheva (Israel), dr. Ehud Zemora și Arnon Cohen descifrează, cu ajutorul unor aparate electronice, plânsul noulor născuți.

• OPERETA ISRAELIANĂ

„Opereta Israeliană” este un grup muzical de teatru profesional care s-a lansat în Israel cu „perlele operetei” în seri de aril, duete și dansuri din creații ca: „Die Fledermaus”, „Văduva veselă”, „Contesa Maritza”, opereta contemporană „Poveste din Vestul săibatic” și cabaret.

Creată anul trecut, compania numără oca 50 de cântăreți, dansatori și muzicieni, care au jucat în diferite companii de operetă din fosta URSS. Ei vor cânta în limbile rusă, germană și ebraică.

• ANSAMBLUL „BATSHEVA”

Acest ansamblu, un grup în care sunt instruiți dansatori care ar putea să se aiaure, cu succes, Companiei de dans „Batsheva”, prezintă spectacole de înută, pentru școli și tineri auditori și uneori aduce în scenă spectacole proprii pentru un public larg. Programe noi și variate scot în evidență talente și creații ale unor tineri libretști și compozitori.

• DISNEY PARK

Administrația pentru dezvoltarea turismului în Neghev intenționează ca în regiunea minelor de cupru abandonate de la Timna — denumite „ale Regelui Solomon” — să dezvolte un parc, care să includă un complex de magazine, restaurante, un teatru cu efecte speciale, cai de căărie și un teren special amenajat în acest scop etc.

Un grup de investitori va subvenționa acest proiect cu o sumă evaluată la 15 milioane dolari. Planurile finale ale lucrării au fost autorizate de o administrație pentru dezvoltarea turismului în Neghev, de Consiliul regional Eilat și de Ministerul Turismului. Conform planurilor întocmite de două firme din Orlando-Florida, vizitatorii vor avea la dispoziție autobuze speciale, înzestrate cu echipament audio-visual pentru un tur al Parcului de distracții; apoi vor intra într-un labirint subteran unde mașini speciale li vor transporta „de la un punct de atracție la altul”. O gamă largă de efecte audio-vizuale vor fi folosite pentru a arăta vizitatorilor „tehnica de minerit din timpurile biblice și actuale”.

• URY BRENNER

Fost comandant adjunct al „Palmah”-ului (Palmah — o ramură a organizației de autoapărare „Hagana”, din timpul Mandatului Britanic asupra Palestinei), Ury Brenner, a murit în vârstă de 78 de ani, în kibbutz Maos Haim. El s-a alăturat de timpuriu Haganei și a înflințat mișcarea de tineret „Mahanot Ha'Olim”; s-a numărat printre cei ce au înflințat Complexul industrial de la Marea Moartă, de la Sodoma; a militat pentru înflințarea de noi așezări în Israel, deși guvernul britanic interzicea acest lucru; a fost printre primii ofițeri ai Palmahului și a devenit comandantul celui de al doilea batalion al ei, ulterior fiind numit adjunct al comandantului Palmah-ului Yigal Alon, până la desflințarea unității prin organizarea Armatei regulate de apărare a Israelului (ZAHAL).

Brenner a fost coautorul unei cărți privind istoria Haganei și a lucrat, ani de zile, la Editura micărilor unificate a kibbutzilor.

PAIX, PA-PEACE-DI-PE-PAZ-PACE-FRIEDEN

ATAȘAȚI CULTURALI

Numărul atașajilor culturali acreditați în Israel crește continuu. În special germanii se disting prin oferta lor culturală, în comparație cu alte țări occidentale. În timp ce britanicii și americanii nu sunt deosebit de activi în acest domeniu (evident că ei acționează după principiul „Și așa cultura noastră este cunoscută”), Institutul Goethe și Oficiul cultural al Ambasadei germane din Tel-Aviv au reușit să intereseze pentru cultura germană un public israelian tânăr. Așăzui cultural german de acolo, Hans-Dieter Steinbach, a subliniat în această privință sprijinul pe care politica culturală a Ministerului său de Externe o capătă de la Institutul Goethe. Actualmente, la Institutul Goethe din Tel Aviv învață germana peste 3 000 de israelieni (în timp ce la British Council învață engleza „numai” 1 500 de israelieni). Biblioteca și videoteca Institutului Goethe se bucură, de asemenea, de o activă solicitare. Dar și alte țări au recunoscut, între timp, cât de importantă este o înflințare culturală. Astfel, în curând, Spania va deschide în Israel un „Centru Cervantes”. Și japonezii sunt foarte activi în acest domeniu; apropiata lor prezență va fi marcată de o „săptămână japoneză” în Israel. Precum se vede, există o corelație strânsă între cererea și oferta culturală internațională în Țara Sfântă.

• CLASĂ DE MĂESTRIE

În cursul acestui veri, Joan Dornmann, solistă a celebrei „Metropolitan Opera” din New York, împreună cu alți cântăreți americani de operă, susțin în Israel o clasă

de măiestrie și un curs de canto pentru tineri talente. Inocentia inițiale au fost dovezile primelor proiecții. Doamna Dornmann, care cunoaște bine scena muzicală israeliană, a declarat recent, într-un interviu, că în Israel ea a întâlnit încă o promoție atât de bună de cântăreți și cântărețe, ca aceea de acum. Printre temele de studiu la clasa de măiestrie se numără operele „Carmen”, de Bizet și „Nunta lui Figaro”, de Mozart.

• IERUSALIM

Un volum deosebit, semnat de Meir Ben-Dov, cu o ilustrație de excepție, prezintă numeroase aspecte ale vieții și bogățiilor Ierusalimului, cu trecutul lui milenar, cu arhitectura și arheologia sa, cu renașterea și restaurarea contemporană, cu populația variată și cu trepidajul și complexitatea evenimentelor. Este vorba de „Jerusalem: Man and Stone” — „Ierusalim: Om și Pietră”. Un cuprins bogat, ca rezultat al celor 20 de ani de investigație fotografică, cu explicații ample, texte informative asupra evoluției fizicului loc istoric al Ierusalimului și a oamenilor care au construit ceea ce e nou în Ierusalim.

• ENCICLOPEDIA „IUDAISM”

Peste 70 de autorități au fost convinse de către dl. Geoffrey Wigoder — redactor al „Enciclopediei Iudaice”, 768 p. și un Index — să contribuie cu peste 1 000 de articole pentru acest volum.

Un larg spectru de subiecte sunt acoperite: biografi, comentarii asupra unor rugăciuni mai importante, probleme contemporane evreiești din întreaga lume, obiceiuri și tradiții ale unor comunități, referințe în diverse domenii etc. Un material iconografic ofensiv cititorilor — în cele 300 de ilustrații — date asupra unor așăzui

manuscrise, descoperiri arheologice ș.a. Lucrarea nu este accesibilă, ca o carte de referință, unei audiențe populare, pentru fiecare casă evreiască și bibliotecă, precum și pentru neevreii care doresc să capete o înțelegere mai clară a Iudaismului...

CHIEF RABBI DR. MOSES ROSEN

An Ignorant, Forger and Treacherous Historian

I wish to confess my mistake at the outset. A rabbi is not infallible; even he makes mistakes. The issue is the following:

When I heard that a Universal History of the Jewish People, edited by a famous nobody named ZARKONY and authored by Alfred Harlaeanu, has been widely advertised on television, my only reaction was a good laugh. Why did I laugh?

Because I thought it too funny to be taken seriously — but I was wrong!

a) The title itself displays total ignorance. It is the very title of the first ten volumes written by our great historian Simon Dubnow. Harlaeanu's signature, without even a mention that the text is only a translation and compilation, is nothing but a hilarious attempt at forgery.

b) Who is Alfred Harlaeanu? What has he studied? Does he even know how to translate a Hebrew text? In order to translate Dubnow's text, he should have known English or French or German. After some pages, it becomes obvious that he doesn't even know proper Romanian. He has no idea of any field of Judaism. He has never studied — or even held — a Hebrew text. He doesn't even know enough to explain on the cover that this volume covers the period up to destruction of the First Temple and that...there are nine more volumes to be written — as Harlaeanu's "colleague", Simon Dubnow, did.

c) To help our readers understand the issue, Harlaeanu should be reminded of a few facts he appears to have forgotten:

It was at the end of the fifties. Jews who applied for exit visas to Israel were usually expelled from their jobs and almost starved. Such was the case of a doctor from Bukovina, a father of two. I was extremely impressed by the dignity of his despair. In those years the "Joint" (Joint Distribution Committee) wasn't operating in Romania. The Jewish communists handled the finances. In order to help this doctor, I decided to employ him. Because he had a perfect knowledge of German, I asked him to translate the first volume of Simon Dubnow's *Universal History of the Jewish People*. I had been thinking that a translation could be used in the Jewish Studies courses then being offered to young people (although they were quite problematic at the time). At the same time, I would be able to help a deserving Jewish intellectual.

Years passed. The doctor went to Israel; the manuscript stayed in the archives of my office.

Then Harlaeanu appeared on the scene. He pretended to be a professor at the university. He even signed his name that way. I knew his father from Faticeni. A professor at the university who willing to join our community was a rarity. I hired him.

I gave him the manuscript (in Romanian, as he didn't know German) and asked him to choose some of its basic ideas and prepare a course for the Talmud Torah children.

He compiled and photocopied a booklet full of mistakes. Members of the community (such as Mr. Weintraub, president of the community in Cluj) and others draw my attention to these mistakes, but I had no other candidate for the job.

Later, I fired Harlaeanu, for reason I will reveal at the appropriate time. Suffice it to say that these reasons were based on facts that revealed his true personality and made me realize my mistake in accepting him as my fellow-worker.

So much for origins of this volume and the questions I asked in paragraph b).

d) Throughout the volume, dozens of pages have been added that have nothing to do with history, but instead deal with recent issues. Many pages are falsified, whether deliberately or as a result of ignorance. Listing them all would take too long, but they are extremely serious (for example, see pp. 14—21 and especially p. 19). It takes approximately 77 pages to reach to the first Jew — Abraham. Who was interested in publishing these pages in this *Universal History of the Jewish People*? Transnistria before Abraham? What is the point? The rest of the book is a series of forgeries. I don't know if Harlaeanu perpetrated these forgeries; poor man — I think he still doesn't understand what was written in the manuscript prepared by the doctor from Bukovina. Who added the forgeries, and why were added?

The chapter covering pages 135—142 goes beyond any acceptable limit and is utterly blasphemous.

On page 341, the illiterate author dares to quote the work of the greatest philosopher in Judaism, whose Thirteen Principles (the "ani ma'amin") we repeat every day in our prayers, and whose grave in Tiberias bears the words: "From Moses (the founder of Judaism) to Moses (Maimonides), there was no other Moses."

The quotations contains an unsuccessful attempt at blasphemy. It attributes words intended to undermine our very monotheism to the greatest Jewish legislator, philosopher, and teacher of time.

Another such quotation follows, attributed to Judah Halevi, the magnificent poet of the "Songs of Zion" and also one of the best philosophers of our religion.

The quotations clearly challenge the basic principles of Torah.

A third quotation attributed to a nonexistent rabbi follows. It may be that whoever provided Harlaeanu with this name (for how much? and in what currency?) didn't even know how to read it.

This third quotation contains the same blasphemy.

All the three quotations were introduced in order to confuse, to sow the seeds of discord, to profane what is most sacred to us.

This "book" belongs to same category of evil as the TIR international trucks with food, dollars slipped into envelopes for some presidents of Jewish communities, Wurmbrand's appearance on television (and many more things that we refrain, purely out of benevolence, from listing here).

Our sacred Torah tells us that an eternal curse will fall upon those who commit such crimes.

In the name of the Torah, in the name of the God of Israel, we ask you, brothers and sisters — do not touch their gifts, do not touch the booklets with their "histories", rather, exclude them from the community, as they have excluded themselves.

THE LORD WILL NOT SPARE HIM, BUT THEN THE ANGER OF THE LORD AND HIS JEALOUSY SHALL SMOKE AGAINST THAT MAN, AND ALL THE CURSES THAT ARE WRITTEN IN THIS BOOK SHALL LIE UPON HIM, AND THE LORD SHALL BLOT OUT HIS NAME FROM UNDER HEAVEN (Deuteronomy, 29—19).

Appeal to All Our Jewish Brothers and Sisters

Again the soul merchants appear among us. They come from different countries pretending to "help" us. They bring TIR trucks with food which they distribute to the Jewish communities all around the country and, at the same time they distribute books and publications meant to deviate us from our faith, our sacred Torah.

They bribe with dollars wherever they can, and already have collaborators among us, who reject our faith in one God. For this faith our parents and ancestors went to the stakes of the inquisition, let themselves be burnt alive, but they never betrayed, never rejected their faith.

The "preacher" M. Wurmbrand reappeared. He is the same man who, between the two world wars, conducted an operation to purchase and corrupt souls on Olteni Street in Bucharest. This time Romanian Television offered him its arena. The reason for this sudden publicity for an old Jew who betrayed his people sixty years ago is not hard to guess.

Another *meshumad* (convert to Christianity) another renegade, Alfred Harlaeanu, recently published a *Universal History of the Jewish People*, having a menorah on one of its covers and the blue-and-white flag of Israel on the other. And between these covers there is Wurmbrand's the blue-and-white flag of Israel on the other. And between these covers there is Wurmbrand's the blue-and-white flag of Israel on the other. And between these covers there is Wurmbrand's the blue-and-white flag of Israel on the other.

Attached to this appeal we publish details that clearly prove this book to be an outright plagiarism, a monument of ignorance, a rude forgery, the prank of an illiterate in Judaism — with the evident aim of rejecting and betraying the Jewish spirit.

The national conference of Jewish communities, at our proposal, unanimously decided to exclude Alfred Harlaeanu from the Jewish community.

The eternal words of the prophet Michah, "For let all people walk everyone in the name of his god, and we will walk in the name of the Lord our God for ever and ever" (Michah 4,5) were, and still are, the basis of our ecumenical fraternity with the great churches of Christianity and of Islam.

Let us continue to cooperate and live together with other faiths, while remaining faithful to Torah, to its basic principles of monotheism, and expel from our community with contempt and eternal curses all those who try to defile the memory of our sacred martyrs who have died *Al kiddush Ha'shem*.

Jewish brothers and sisters, God helped you to survive physical extermination. Defend your souls! Banish the faith merchants, the mercenaries of rejection, the *Meshumadim*.

The Almighty will bless the people of Israel and bring peace and harmony to all other faiths in Romania!

DR. MOSES ROSEN
Chief Rabbi

President of The Federation of The Jewish Communities in Romania

The Israeli Minister of Industries and Commerce's Visit to His Eminence

On Monday, July 19 1993, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, President of the Federation of the Jewish Communities in Romania received the visit of His Excellency Mr. Micha Harish, the Israeli Minister of Industries and Commerce.

The guest was accompanied by His Excellency Mr. Avshalom Megiddon, the State of Israel's ambassador in Romania. It was a friendly discussion.

Meeting with the European Parliament's Delegation

On July 20 1993, His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen attended in the Senate of Romania to a meeting with the European Parliament's delegation at the invitation of the Council for the National Minorities under the auspices of the Romanian Government.

His Eminence Chief Rabbi Dr. Moses Rosen spoke during the meeting and made a short presentation of the current situation of the Jewish Community in Romania.

The Rights of the Romanian Jews Living in Romania to Receive Indemnification from the German Government

The statement was sent to the following personalities: **Edgar Bronfman**, President of the World Jewish Congress; **Yitzhak Artzi** — Vicepresident of Israel — Romania Friendship Association; **Moshe Nativ** — General Director of the Jewish Agency; **Simha Dinitz** — President of the Jewish Agency; **Kagan Saul** and **I. Zanbar** — Members of the "Claims Conference" Organization; **Rabbi Israel Miller** — Executive Vicepresident for damages of the World Jewish Congress.

Some 7—10% among the 14,000 Jews living in Romania now, are survivors of the Holocaust. They spent the war in concentration camps, ghettos and forced labor camps for political prisoners such as Tg. Jiu and Vapniara. Among them, are some survivors of the "Train of the death" of Iasi and a part of them, of Northern Transylvanian origin (then included in the Hungarian territory and later rejoined to Romania) who were sent to Auschwitz by the Hungarian government.

R.F. Germany's government, for political reasons, wasn't interested to introduce foreign currency in the communist countries after the war and for this reason, the Jews of those communist countries, didn't receive indemnification from R.F. Germany.

After the 1989 revolution, the Romanian communism disappeared. A new democratic elected government rules now in Romania and is highly involved in international politics. This government sustained the West in crises like the Gulf war, the Yugoslavian embargo, U.N. voting, etc... Although the Jews survivors of the Holocaust, living in Romania, didn't received anything as damages.

In the past year, a new agreement was signed between "Claims Conference" and the German government and a new committee was elected in order to decide how to distribute the indemnification from Germany, (after individual checkings) to those Holocaust survivors who even now are carrying with them physical and psychological wounds from camps and ghettos.

With respect to this agreement, the right to receive the new German indemnification should be given to survivors who until now received no indemnification at all or too little.

The "Too little" mention includes those persons who received the one time amount of 5,000 DM.

Part of those persons arrived in Israel or in other Western countries from all over the world, to include the former Soviet Union's Republics. Those survivors have the full right to receive the new indemnification but meantime the survivors residing in Romania who have from the same moral right, are not allowed to receive this indemnification.

We consider as unjust and absurd the decision to divide in two categories the same group of people who together suffered the Holocaust's horror and which are carrying till now, deep physical and psychological wounds.

This selection ("selection") is a word which has a lugubrious resonance in each Jewish soul) discriminate the survivors in two artificial groups.

If, those old people will leave Romania for West or making ALYA to Israel, they will have the right to receive the new indemnification and other social assistance.

Naturally, due to the physical and psychological difficulties at advanced ages and illness, their arrival there will create a great problem for those states and for them also.

But, if the same people will remain in Romania with almost negligible incomes, constrained to a miserable life, they will have no right to this indemnification, which can be a small compensation for them and an important way to improve their lives.

We think this discrimination between the Jews living in Romania and those from West is an absolute injustice today, especially now, when the Romanian communism and the historic arguments for this discrimination disappeared.

The situation is especially painful since we know that today, the decision in this matter does not depend only on the German government.

This appeal should be considered as of first priority with respect to the age and the physical situation of those people.

Every postponing of a favourable decision in this case leads implicitly to the rapid decrease of the number of those who can receive a very small indemnification now.

Romania, the former Germany's allied, renounced (by paragraph No 28 of the Peace Agreement of December, 1947) in her name and in the name of the Romanian people, to receive then and forever any indemnifications.

For those reasons, the negotiations model reached with Poland and the Ukraine, can't be applied in Romania's case.

We think, especially, that the indemnifications problem for those Jews who suffered in the Holocaust does not be decided by Gentiles. It is so clear, so simple to be understood that you and only you have the moral duty to solve it, how long we have the opportunity to speak with and to save somebody.

The only way for us, is a direct appeal to you in the name of those few 1,000—1,500 survivors.

If a "Claims Conference" emissary will be interested to study the matter in Romania, we will be honored to have him as our guest; on the other hand, a delegation composed by several survivors is ready to go abroad, in order to explain their claims.

After Ion Antonescu's nazi-fascist regime, the Romanian Jews suffered other 45 years the communist regime. Only by a brave and perpetual fight they succeeded to keep alive the Jewish tradition during this period.

95% of the Romanian Jews made ALYA. Among them a major part are receiving indemnification and pensions but their brothers living in Romania in enormous poverty have no rights to any indemnification.

The remains of the Jews survivors of the Holocaust living in Romania hope very much in the Jewish spirit of solidarity and unity and in your feelings, especially. Due the Romanian crisis, the old people and the old Jews among them endure especially the greatest sufferings.

The consequence of a favourable answer to our request leads to the decrease of these poor people's material pains.

We hope you take account of our appeal with open thoughts, hearts and consciences.

We will wait for your answer firmly convinced that this one will put finishing great injustice made to people who suffered so much in their life.

We send the Torah's blessing, the blessing of the Jewish brotherhood and solidarity.

President of the Federation of the Jewish Communities of Romania,
Chief Rabbi,
DR. MOSES ROSEN

General Secretary,
ENG. TH. BLUMENFELD

פתב-נית

חטאים... לקוים... נחמות

הראשי ד"ר דוד רוזן

כותל מערבי

ביקור שר התעשייה והמסחר של מדינת ישראל

אצל כבוד הרב הראשי

ביום שני, ה-19 ביולי 1993, כבוד הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, נשיא ועד הקהילות של יהודי רומניא, קיבל לביקור את מר מיכה חריש, שר התעשייה והמסחר של מדינת ישראל. האורח הנכבד בא בלייווי כבוד השגריר של מדינת ישראל ברומניא, מר אבשלום מגידון. התקיימה שיתח ידידותית ולכבבית.

פגישה עם משלחת הפרלמנט האיירופאי

להזדמנות המועצה למיעוטים לאומיים שעל יד ממש-לת רומניא, כבוד הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן שליט"א, השתתף בפגישה עם משלחת הפרלמנט האיירופאי. הפגישה התקיימה בבנין הסינאגוגה של רומניא. במסגרת הדו"ח של נציגי המיעוטים הלאומיים, נשא את דברו גם כבוד הרב הראשי, שדווח בקיצור על בעיות הקהילות היהודיות ברומניא.

מכתב ברכה מאת מר יצחק ארצי חבר הנהלת העירייה תל-אביב-יפו

לכבוד

ד"ר דוד משה רוזן

הרב הראשי של רומניה

בוקרסט

כבוד הרב רוזן,

בסיפוק רב קראנו כאן על החלטתו של נשיא רומניה, יון איליאסקו, לתבוע מהלכים פורמליים שיביאו לאיסור הפצתו ברומניה של ספר הרעל "מיין קאמף". באומץ וללא רתיעה אתה, כבוד הרב הראשי, ניהלת את המערכה הציבורית למניעת הפצתו ברומניה של ספרו האידיולוגי של היטלר. קבל את רגשי הוקרתנו והערכתנו. קווה שצעדו של הנשיא איליאסקו מבשר מאמצים נוספים לעקירת כל תופעה של גזענות ואנטישמיות ברומניה החדשה. היה ברוך!

ב ב ר כ ה

יצחק ארצי

בהזנח העובד בשבת הדין... לחשיבה בלב, סתרים נולד וביא ישיעו נגד כל אלה המי-הללים את חייך הצדק, לפה לכם רפוס הצדק? ורועם יאלתו של אלקים כולל ההזנח, לכל הכאים ללכדים קרבנות, לכל הכאים לחלות עיניהם בעצמות ולפרוט כפיהם לשמים, עת עיניהם דרמים מלאו.

"לקו בכפלים... ומראש אשר היה לחנות את תוצאותיו של מצל פנה. וכבוא האסון לא רק נניח האדם חוה כקטור סינפון ויטורין, אלא גם יוציא הקדושה בקרבן הזלל. לא רק כותלי בית המקדש התמוכטו על ידי המלון-סות הצדום עליו, אלא גם, המקדש מעב"ה המכיל אותה כל קדם ירד לשמון. לא רק הכריות ישוהו פאסקופה הנדרסו ואשר נבילו סרס ובישר נאנחו. בשרוון סתנים בהרנישם את פציעה אשר שתתו דם, אלא גם אלקים כפסי-תרים הככה נפשו על הזרבן אהרות האנשות. ובכלל המלהמה והמסכפה בין איש לרעה, בין אומה לשניה, עופלי הלהבות את יושבי האדם ומשנו לחלך צורת שררה קרב ענני שבו האגשים היו לחיות סרפות המוכנות וכוו-סנות לרשט אחת את השניה.

בשבתנו על קרקע, זה אלפי פעם בימות תשעה באב כטו ועד עתה, קנה הת-אפלנו לא רק על הזרבן אלא גם על הורידה המסוריה. ובהשפיענו זה אלפי שנים את השאלה הנוקבת של קינת ירמיהו: "איכה ישבה בדר"י? רשטיי הלב והפה לא פנו רק, עיר רבתי עם", אלא להתפללות והפרוד שהחוו בין איש לאחיו. אך נותר האיש כל פך סבור, אך היה לאל ירם של ערצים ומ-רפאים לכרות תהום עמוקה כל פך בין איש לרעה? הלא פה, "רבתי עם", בעיר רהבת רים של אלקים? הלא פה איתן עולב העני? כחור האחדות שולטת? בבנינו? אך התור בחור הצעירים שיבדורוהו, שיסעו על ידי המלכות, שיפידו רעיונות שנאה ואי-סוב-לנות בינו לבין אחיו? אך עלה לערצים להביא את תעולם על עברי פי פחת? להבוא להפקרות מסורית פואה?

מסתחים בכפלים" סעו תולדות האנושות לא יכלה להתעב רק בהשטעת קינות האנשים קמות את העבר הענום. ואם נכון הדבר שאסונותנו סופורה תמיד את קולותיה שהלפז אולם בעת ובעונה אחת היא מפנה את עיניה גם לעתיד לבוא, לאחרית הימים, ואותם הנ-ביאים, אשר השמיעו קינותיהם ואולותיהם פעמו של הפלון שהעוב את שמי היינו, ידעו גם להפיע מפיו ערפלי העתה, לעורר את רגש הסוסר פארם, — את סצפוננו, ידעו להעלות מסיכמי הלב את הסוב והנעלה, ול-יתרו התולח לו פיוון חיים, שעקבותיו יווצרו חיים שופעים אשר לרורות פאחרות הימים הנביא אינו מסתפק כרברי כיושין בהשטעת תולכות פנלל שחמאו בכפלים, אלא מתמיד לפספסו טיפון של סמי הרנעה כדו שיתנחמו בכפליהם.

"נחמו, נחמו עמי" סכרוו הנביא ישעיהו משורר העתים שבהן יועלמו חמאי ולקניו העבר, והמאמין שזעם סתור קולו של ההזנח, את הרחיפה למלא את חובתו הפפוליה: אמי-נה באלקים והשתתפת למען החזרת שמו הטוב של האנוש עלי ארמזה. המשוה שישנים בהופעתו את העתים הנו, שבין חוזה הנביא של, לא ישא נוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". הוא המשוה שיתגור שני אורחים: והיה הצדק אזור סתניו ואמנה אזור חל-ציו" יתגור את אזור הצדק, ואת אזור יראת השמים. הצדק לבין האנשים והאמנה-באלו-קום הנה החובה הכפולה המוטלת על כל החרדים לרבר התורה, הנה הנחמה הפפולה שהם יתיו בה. תורתנו, יסודה בבנינו הסוסרי-ואהבת", אשר עליו להכפיל קיומו: פעם "ואהבת את ה' אלקיך" ופעם "ואהבת לרעך כסוף", רק בהסתגנות, בהשתלכות הרמנות בין חובותינו כלפי אלקים לבין חובותינו כלפי האנושות, נוכל לשים קץ לשינאות העבר, ולמארות של תקופה המטלה רק סינוד.

"ביום שחרב בית המקדש, נולד המשיח" המובן הסמלי של סאפר הזלל זה הוצה כהתירו לנו ולהרניש שבאותו היום שהסתערו נחשולי הזעם עלינו נבכו בתכוננו לבנו ניצני התקוה. פרסודמי העלמות שהילכו עלינו אי-סוף, קנה לנו הפסקו לחמון לברקא, שיעלה על שמינו הקודרים. כרותקים בשלשלות לרכב הנחלון של הכפלים, סוצלפים בסנבליו נוגנותו רסאן, נטרפים באישו המוקרים ועל סופי רבטני ההשטרה ותמי הנונים, קנה התמרנו להשמיע את ה"אני מאמין" שלנו. קנה המי-שכנו להאמין בנעחון השלום והצדק.

"סתנחמים בכפלים" — נחמתנו כפולה לא רק לרגל ההצלה שמעדה לנו ולעמיר הדור הפסחון של צאצאינו, אלא יש להוסיף נתחם מי הנזרל הקוהיר השופע אור אשר אלנו חזרת האנושות פולה ונמלחת החיים ההול-כום וקמים לנגד עיננו קנה.

המאו בכפלים... לקו בכפלים... סתנחמים... בעלים... רבעה נעיקת סחווה את אפיקה בפסלול תרומים. קינות שורד פנת צאצאיו המרובים על רמיותו הנביאן כסווה גם הם היו סהרי טלאת ומשולאת אשר התחוללו לבין שור-חיהם של גוטאו דבר התורה.

בניו תפולתנו סמסיעים יומים האלה שירו וזו הספד של סקונני תורבנות, חורבנות אשר ניטנו רזות עלי דורות, החל סנכוכרי-אורן ובלה עם הוטרפו בין דורבן בית ראשון לבין אושוויון, כל תקופה הארוכה הוות מכללה נולד של עינים וסודים. ולא רק נולדת השבעות בין יד לחמו לבין מ"פאך, אלא כל תקופה הוות, עליו לבנות בשם בין המעורר.

המאו בכפלים... חכמי המדרש חרנה בסגרת ריש פעלמא, בהעביע, בעורה פואה, על הסיכות שהחוו את דרך ההליכה לנדרים, בהעביעו, על יטבול היסורים שאין לו רמיון כולות האלויות. בואו אין לך ישיה וישן פרוש מלכותו של מוסק ה"יב"א, אלא מ-נוש על העמקת בעצם קינות התורה.

בניו תפולתנו סמסיעים יומים האלה שירו וזו הספד של סקונני תורבנות, חורבנות אשר ניטנו רזות עלי דורות, החל סנכוכרי-אורן ובלה עם הוטרפו בין דורבן בית ראשון לבין אושוויון, כל תקופה הארוכה הוות מכללה נולד של עינים וסודים. ולא רק נולדת השבעות בין יד לחמו לבין מ"פאך, אלא כל תקופה הוות, עליו לבנות בשם בין המעורר.

המאו בכפלים... חכמי המדרש חרנה בסגרת ריש פעלמא, בהעביע, בעורה פואה, על הסיכות שהחוו את דרך ההליכה לנדרים, בהעביעו, על יטבול היסורים שאין לו רמיון כולות האלויות. בואו אין לך ישיה וישן פרוש מלכותו של מוסק ה"יב"א, אלא מ-נוש על העמקת בעצם קינות התורה.

המאו בכפלים... חכמי המדרש חרנה בסגרת ריש פעלמא, בהעביע, בעורה פואה, על הסיכות שהחוו את דרך ההליכה לנדרים, בהעביעו, על יטבול היסורים שאין לו רמיון כולות האלויות. בואו אין לך ישיה וישן פרוש מלכותו של מוסק ה"יב"א, אלא מ-נוש על העמקת בעצם קינות התורה.

המאו בכפלים... חכמי המדרש חרנה בסגרת ריש פעלמא, בהעביע, בעורה פואה, על הסיכות שהחוו את דרך ההליכה לנדרים, בהעביעו, על יטבול היסורים שאין לו רמיון כולות האלויות. בואו אין לך ישיה וישן פרוש מלכותו של מוסק ה"יב"א, אלא מ-נוש על העמקת בעצם קינות התורה.